СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ НИНГ XXVIII СЪЕЗДИ

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил, 15 июль
ЯКШАНБА
№ 161 (4.954).
БАҲОСИ 3 ТИЙИН.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди тўғрисида АХБОРОТ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVIII съездининг 1990 йил 13 июлдаги эрталабки мажлисидан сўнг танаффусдан кейин мажлисга Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби С. И. Гуренко раислик қилди.

Ҳар томонлама, амалий муҳокама якунида съезд «КПССнинг ёшларга доир сиёсати тўғрисида», «Чернобиль АЭСидаги фалокатга ва унинг оқибатларини тугатиш соҳасидаги ишларнинг боришига сиёсий баҳо бериш ҳақида», «Демократик миллий сиёсат — халқлар ўртасидаги ихтиёрий иттифоқ, тинчлик ва иноқлик йўли» деган резолюцияларни қабул қилди.

Съезд КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет котиби А. Н. Яковлевнинг бир гуруҳ делегатлар билан ўзи қилган суҳбатнинг сохталаштирилган стенограммаси норасмий тарқатилиши муносабати билан билдирилган норозилиги асосли эканини тасдиқловчи комиссия хулосаларини тинглаб маълумот учун қабул қилди.

Кечки мажлисда А. И. Лукьянов раислик қилди.

Съезд секретариатининг таклифига биноан, делегатлар «КПСС XXVIII съезди номига меҳнаткашларнинг хатлари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Сўнгра съездда мандат комиссиясининг раиси Ю. А. Манаенков нутқ сўзлади. У мандат комиссиясининг Б. Н. Ельциннинг КПССдан чиқиш тўғрисидаги аризаси муносабати билан унинг партия XXVIII съезди делегати ваколатлари ўз кучини йўқотди, деб ҳисоблансин, деган қарори ҳақида маълумот берди. Съезд бу қарорни тасдиқлади.

Танаффусдан кейин съезд «КПССнинг янги Программасини тайёрлаш тўғрисида» қарор қабул қилди ва мана шу энг муҳим партия ҳужжати лойиҳасини ишлаб чиқадиган комиссияни тузди.

Мажлис охирида делегатлар саноқ комиссиясининг КПСС Марказий Комитетини ва КПСС Марказий назорат комиссиясини сайлаш юзасидан ўтказилган яширин овоз бериш натижалари ҳақидаги ахборотни тингладилар.

Съезд саноқ комиссиясининг протоколларини тасдиқлаб, КПСС Марказий Комитетининг таркибини 412 кишидан ва КПСС Марказий назорат комиссиясининг таркибини 165 кишидан иборат этиб белгилади.

Съездда КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев якунловчи нутқ сўзлади.

Шу билан Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди ўз ишини тамомлади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XXVIII съездининг ҚАРОРИ

КПСС XXVIII СЪЕЗДИ ДЕЛЕГАТЛАРИГА ТОПШИРИҚ

КПСС XXVIII съезди мамлакат ва партия учун бурилиш даврида бўлиб ўтди. Сиёсий ҳисобот, КПСС Марказий Комитетининг ҳисоботи юзасидан резолюция, КПСС XXVIII съездининг «Инсонпарвар, демократик социализм сари» Дастурий баёноти, КПСС Устави, съезд қабул қилган бошқа ҳужжатлар партияни жипслаштириш, уни янгиланаётган жамиятда сифат жиҳатдан янги даражага олиб чиқиш учун яхши асос яратади. Энг қийин ва масъулиятли босқич — қабул қилинган қарорларни амалга ошириш бошланяпти.

КПСС XXVIII съезди ўз делегатларига партия ташкилотларида, меҳнат жамоаларида, оммавий ахборот воситаларида съезд қарорларини фаол тушунтириш ва тарғиб қилишни топширади.

Съезд ҳужжатларининг партия тақдири учун мамлакатда сиёсий вазиятни барқарорлаштириш учун принципиал аҳамияти очиб берилсин.

Жойларда ташкилий-сиёсий ва мафкуравий ишларни қайта қуришда бевосита иштирок этиб, ўз сайлов округларингиздаги партия комитетлари ва бошланғич ташкилотларга КПСС XXVIII съезди қарорларини бажариш юзасидан аниқ тадбирлар ишлаб чиқишда ва амалга оширишда ёрдам кўрсатинглар.

Давр талабига ва ўзгараётган сиёсий системада партиянинг янги мавқеига монанд келадиган КПСС бўлғуси Программаси мазмунига оид таклифларни партияда амалий муҳокама қилинишининг ташаббускорлари ва ташкилотчилари бўлинглар.

КПСС Марказий Комитети, КПСС Марказий назорат комиссияси, иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка, вилоят, округ, шаҳар ва район партия комитетлари зиммасига партия комитетларининг тегишли пленумлари ва комиссиялари ишида, КПСС XXVIII съезди қарорларини оғишмай ва изчиллик билан бажариш соҳасидаги амалий ишда съезд делегатлари иштирок этишини кўзда тутиш вазифаси юклатилсин.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида АХБОРОТ

1990 йил 13 ва 14 июль кунлари Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди сайлаган КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлиб ўтди.

Пленум яширин овоз бериш йўли билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросини қуйидаги таркибда сайлади: М. С. Горбачев, М. М. Бурокявичюс, Г. Г. Гумбаридзе, С. И. Гуренко, А. С. Дзасохов, В. А. Ивашко, И. А. Каримов, П. К. Лучинский, А. М. Масалиев, Қ. Маҳкамов, В. М. Мовсисян, А. Н. Муталибов, Н. А. Назарбоев, С. А. Ниёзов, И. К. Полозков, Ю. А. Прокофьев, А. П. Рубикс, Г. В. Семенова, Э.-А. А. Силлари, Е. Е. Соколов, Е. С. Строев, И. Т. Фролов, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

Қуйидагилар КПСС Марказий Комитетининг котиблари этиб сайландилар: О. Д. Бакланов, Б. В. Гидаспов, А. Н. Гиренко, А. С. Дзасохов, В. А. Купцов, Ю. А. Манаенков, Г. В. Семенова, Е. С. Строев, В. М. Фалин, О. С. Шенин, Г. И. Янаев.

Қуйидагилар Секретариат аъзолари этиб сайландилар: В. В. Анискин, В. А. Гайворонский, И. И. Мельников, А. И. Тепленичев, Г. Турғунова.

Пленум И. Т. Фроловни «Правда» газетасининг бош муҳаррири этиб сайлади.

ОЛДИНДА АНИҚ ИШЛАР КУТМОҚДА

13 июлдаги эрталабки мажлисни **М. С. Горбачев** очди. Унинг таклифига биноан съезд иш кунини бир кун узайтирди ва ўз ишини жума куни туғаллашга рози бўлди.

Сўнгра раислик қилувчи **А. И. Лукьянов** КПСС Устави лойиҳаси комиссиясининг вакили **В. Г. Игнатов**га сўз беради. У делегатлар бир кун олдин партия Устави лойиҳаси юзасидан айтган мулоҳазалар ва таклифларни комиссия кўриб чиққанлигини ва уларни умумлаштирганлигини маълум қилди. Лойиҳага бир қанча тузатишлар баён қилиб берилди. Съезд уларнинг ҳар бирини батафсил кўриб чиқди.

Лойиҳага киритилган аниқликларнинг бири, хусусан, коммунистларнинг Советлардаги ишига дахлдордир. КПСС Уставининг тегишли параграфида энди Советларда коммунистларнинг раҳбар партия органларидан мустақил бўлган, лекин КПСС номидан иш юритадиган гуруҳлари ёки фракцияларини тузишга йўл қўйилмайди, деб ёзиб қўйилган.

Партия Устави лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида, маълумки, партия аъзолик бадалларини тўлаш тўғрисидаги қоида ғоят хилма-хил фикрларга сабаб бўлди. Комиссия аъзолик бадаллари тўлашнинг қуйидаги тартибини таклиф этди: 151 сўмдан 250 сўмгача — 1 фоиз, 250 сўмдан ортиғидан — 2 фоиз. Съезд бу таклифга қўшилди. Бундан ташқари бошланғич партия ташкилотларига маълум ҳолларда ўз ихтиёри билан кам ҳақ оладиган коммунистларни аъзолик бадалларини тўлашдан озод қилиш ҳуқуқи берилди. Яна шундай тафсилот муҳим: коммунист номига ўтказилган барча пулдан бадал тўланади.

Комиссия томонидан баён қилиб берилган партия пулини сарфлаш тартибини талқин қилувчи таклиф мажлисда қизғин, мунозарага сабаб бўлди: «Бошланғич партия ташкилотлари фаолиятини пул билан таъминлаш учун тушган аъзолик бадалларининг 50 фоизгача қисми ажратилади». Микрофонлар олдида ўнлаб мандатлар юқорига кўтарилди: коммунистлар сўз беришларини сўрашди. Уларга «ажратилади» деган сўз ёқмаган эди, улар бу сўзни «қолдирилади» деган сўз билан алмаштиришни истар эдилар. Ҳатто КПСС Марказий Комитети ишлар мудири **Н. Е. Кручина**нинг минбардан туриб ҳар икки сўзнинг мазмуни бир хил, деган изоҳини ҳам съезд қатнашчилари қабул қилмадилар.

Ана шундай вазиятда **М. С. Горбачев** сўз олди. У ушбу масала съездолди мунозараларида ҳамда съезд иши кунларида комиссияда муҳокама қилинганлигини тушунтирди. Бизда йирик бошланғич партия ташкилотларининг кичик бир қисмигина ўз харажатларини ўзи қоплай олади, деди Бош котиб. Агар биз район, шаҳар партия ташкилотларига бюджетни демократик тартибда тузиш ҳуқуқини қолдирмасак, у ҳолда эртага барча колхоз ва совхоз бошланғич партия ташкилотлари иш ҳақи оладиган котиблар ставкаларини тугатишлари лозим. Устав айни бир вақтнинг ўзида катта ташкилотларнинг ҳам ва кам сонли ташкилотларнинг ҳам манфаатларини кўзда тутиши керак. Шу тариқа бошланғич партия ташкилотларини пул билан таъминлаш учун аъзолик бадалларининг 50 фоизгача қисми ажратилади, деган қоида пайдо бўлди.

(Давоми учинчи бетда).

ПАРТИЯНИ ҚАТЪИЯТ БИЛАН ЯНГИЛАЙЛИК, ҚАЙТА ҚУРИШ ЙЎЛИДА КЕНГ МИҚЁСДА БИРЛАШАЙЛИК

М. С. ГОРБАЧЕВнинг КПСС XXVIII съездидаги якунловчи нутқи

Азиз делегат ўртоқлар!

Съезд ўз ишини туғаллади. Кун тартибидаги масалалар кўриб чиқиб бўлинди, энди мен пировардида бир неча сўз айтмоқчиман.

Ҳозир, чамаси, XXVIII съезд партиядаги, жамиятдаги воқеаларнинг боришига қандай таъсир ўтказишини тўла-тўкис баҳолаш қийин. Бироқ, менимча, ҳар ҳолда бир нарса равшан — у узоқ давом этадиган, салмоқли таъсир ўтказади. Хўш, съезд партия учун қандай йўл-йўриқлар қабул қилди, у жамиятга қандай хабарлар йўлламоқда?

Аввало КПСС партия ташкилотларининг, партия комитетларининг ишчилардан, деҳқонлардан ва зиёлилардан ҳамон ажралиб турганлигини бартараф этишга, мамлакатнинг меҳнат жамоалари билан кундалик жонли турмушни йўлга қўйишга аҳд қилди. Шу асосда у ўзининг жамиятдаги пешқадамлик ролини оширишга, инқилобий қайта қуришимизнинг мақсадларига эришишга янада кўпроқ ҳисса қўшишга қарор берди. Сўнгра, Партия Советларга муносабатни тубдан ўзгартириш, унинг фаолияти билан шуғулланишга уринишдан воз кечиш, Советларнинг мустаҳкамланишига ҳар томонлама кўмаклашиш, аҳолининг энг зарур эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ бўлган муаммоларни ҳал этишда халқ депутатларига ёрдамлашиш ниятида эканини билдирди.

Съезд партиянинг бошқа ижтимоий-сиёсий ҳаракатлар ва ташкилотлар билан алоқа боғлашга тайёрлигини изҳор этди. Инқирозни бартараф этиш ва чуқур ислоҳотларни амалга ошириш йўлида Марказий Комитетнинг Сиёсий ҳисоботига оид резолюцияда билдирилган кенг миқёсда бирлашиш ғояси — тактика мулоҳазаси билан айтилган ибора эмас, балки мамлакат ва халқ манфаатлари ҳақидаги ғамхўрлик тақозоси билан қилинган жиддий таклиф эканини энди биз амалда исботлашимиз керак. Бу осонликча бўлмайди, кўриб турибман, буни ўзлаштириш ҳам осон бўлмас, аммо биз ўз йўлимизни танлаб олдик. Ўйлайманки, бу — қайта қуриш жараёнлари боришининг ўзи тақозо этган жуда тўғри ва керакли йўлдир. Биз демократия ва социализм йўлидан бораётган барча кучларга қўл узатамиз ва уларни ҳамкорликка чорлаймиз.

Съездимиз жамиятга яна бир муҳим хабар бермоқда. Съезд партияни инқироз гирдобидан чиқариб олиш учун бениҳоя муҳим қадамлар қўйди. Биз хатоларни ҳалол очиб ташладик ва социализм байроғи остида қилинган жиноятларни кескин қоралаб, халқимизнинг ижодий кучларини бўғиб келган ҳамма иллатларни улоқтириб ташладик. Аммо шу билан бирга коммунистларнинг неча-неча авлодлари мамлакат учун қилган ҳамма фойдали ишларни йўққа чиқариш йўлидаги уринишларни қатъиян рад қиламиз. (**Қарсаклар**). Партиядан тавба-тазарру қилишни, ўч олишни талаб қилаётган, уни оз бўлмаса жиноий ташкилот, деб эълон қилаётган кимсалар шу йўл билан уни сиёсий турмушдан четлаштиришга, шу тариқа жамиятни инқилобий янгилаш бутун ишига зарба уришга очиқдан-очиқ интилмоқдалар. Биз буни бошқача эмас, айнан шундай деб биламиз. Қисқаси: бундай усулларни ишга солаётганларга демократияга зид бўлган мана шундай гиж-гижловчилик фаолиятини тўхтатишни тавсия этамиз. Коммунистлар эса даҳмазаларни улоқтириб ташлаб, енг шимариб ғайрат билан ишлашлари керак, ўртоқлар. (**Қарсаклар**). Халқ КПСС ҳақида унинг ишларига қараб баҳо беради. (**Қарсаклар**).

Шу кунлар давомида бу ерда қайта қуришни бундан буён қандай олиб бориш, қайси вазифаларни биринчи галда ҳал қилиш ҳақида кўп ва батафсил гапирилди. Натижада биз энг туб ўзгартишларнинг биринчи галдагиларини — қишлоқни ривожлантириш, озиқ-овқат муаммосини ҳал этиш, янги Иттифоқ шартномасини ишлаб чиқиб, қабул этиш; истеъмол бозоридаги аҳволни яхшилаш, иқтисодий ўзгартишларни кучайтириш; интизом ва тартибни мустаҳкамлаш зарурлигини тушуниб олдик. Биз эртагаёқ киришмоғимиз керак бўлган энг муҳим ишлар мана шулардан иборат. (**Қарсаклар**).

Шу мақсадда СССР Президентининг Конституцияда белгилаб қўйилган ҳамма ваколатларидан фойдаланилади, деб сизларга ваъда бермоқчиман. Ҳеч кимнинг қайта қуришни барбод этишига йўл қўйилмайди! (**Қарсаклар**).

Халқаро ишларда бизда кўпгина муҳим вазифалар навбат кутиб турибди. Ғарб мамлакатлари раҳбарларининг Совет Иттифоқини энди душман, деб ҳисобламаймиз, унга дўстлик ва ҳамкорлик қўлини узатамиз, деган баёнотидан мамнуният изҳор этиш учун шу минбардан фойдаланмоқчиман. Дарвоқе, ростини айтганда, биринчи бўлиб биз қўл узатган эдик. Аммо бу ишда ким устун эканлиги ҳақида баҳслашмоқчи эмасмиз. «Совуқ уруш»га чек қўйилганлиги муҳимдир. (**Қарсаклар**).

Етти Ғарб давлати раҳбарларининг яқинда Хьюстонда бўлиб ўтган учрашувида Совет Иттифоқига иқтисодий мадад бериш эҳтимоли ҳақидаги масала муҳокама қилинди. Биз бу хусусда қандай фикрдамиз? Бу масалани жамоатчиликкина эмас, Ғарб мамлакатларининг ҳукуматлари ҳам ўртага қўяётганлигининг ўзи бизнинг ўз яккаланишимизни бартараф этишга ва жаҳон иқтисодиётига қўшилишга интилишимиз маъқуллаб кутиб олинаётганлигидан дарак беради. Биз ҳамкорлик қилишга тайёрмиз ва кўмак учун миннатдор бўламиз. Биз илтимосчилар тариқасида эмас, балки ҳеч нарсани текинга олишни хаёлига келтирмаётган ҳамкорлар тариқасида иш тутамиз. Айни вақтда бундай ҳамкорлик учун бирон-бир сиёсий шартлар қўйиш йўлидаги уринишлар истисно этилишини таъкидлаб қўймоқчиман. Ҳамкорлик фақат тенг ҳуқуқли ҳамда ўзаро манфаатли асосдагина ривожланиши мумкин ва лозим. (**Қарсаклар**).

Энди партиянинг ўзи ҳақида.

Биз съезд ишининг якунларини аввало коммунистларга етказишимиз, партия туб қайта қуриш даврига кирганини чуқурроқ англаб олишда уларга ёрдам беришимиз лозим. Партия ўзининг ҳаёт қобилиятини тўла-тўкис намоён этиши, амалда пешқадамлик салоҳиятига эга бўлиб қолиши учун учта шартни таърифлаб бермоқчиман.

Биринчидан, бунинг учун партия ўзининг бутун ишини ва бутун тузилишини янги Устав ва съезднинг Дастурий баёноти негизида қатъият билан ва ҳеч кечикмай қайта қуриб олиши, шу тариқа янги шароитда ўзининг пешқадам партия бўлиш ролини самарали бажариши лозим. Биз КПССда кенг қамровли демократия, ўртоқлик, рўй-ростлик, ошкоралик, танқид асосида партиялилар оммасининг ҳокимиятини қарор топтириш учун ҳамма ишни қилишимиз керак.

Иккинчидан, сиёсат ва амалий фаолиятнинг бир қанча масалалари хусусида турли фикрлар ва ҳатто ҳаракат дастурлари мавжуд бўлган шароитда кўпчилик озчиликка ҳурмат билан қараши лозим. Биз бир-биримизнинг фикримизни эшитишни ўрганишимиз, куч билан зуғум қилмаслигимиз, чўчитмаслигимиз керак. Ҳақиқат иш натижаларига қараб амалда исботланадиган бўлсин.

Ниҳоят, учинчидан, — ўқиб ўрганишимиз, ўз маданиятимизни оширишимиз керак, ўртоқлар. Агар биз шу йўлга ўтиб олсак, бошқа кучлар билан мулоқот қилишимиз ва алоқа боғлашимиз осонроқ бўлади, меҳнаткашлар оммасининг ва улар ташкилотларининг кўпроқ ишончини қозонамиз.

Марказий Комитет ва Бош котиб сифатида мен ҳам жумҳуриятларнинг Компартиялари ўзларининг янги мустақил мақомига тезроқ эга бўлиб олишларига ҳар томонлама кўмаклашаверамиз, уларнинг бу янги мақоми коммунистларни ва миллатларни пароканда қилишга эмас, балки КПССни муштарак ғоявий-сиёсий негизда — кўп миллатли буюк Иттифоқимизнинг яхлитлиги манфаатлари йўлида байналмилал руҳда янгича жипслаштиришга олиб борган бўлур эди. (**Қарсаклар**).

Охирида мен қуйидагиларни айтмоқчиман.

Съезд арафасида, ҳатто съезд ишлаб турган кунларда ҳам, айниқса дастлабки пайтларда ўз мамлакатимизда ҳам, жаҳон матбуотида ҳам КПСС янгиланиш қобилиятидан маҳрум бўлиб қолган, унга сингиб кетган ақидапарастлик ва гуруҳбозликка барҳам бера олмайди, у қолоқликка, бинобарин, парчаланишга, сиёсат саҳнасидан кетишга маҳкум, деган хавотирликлар билдирилганлиги сир эмас. Бу хавотирликлар ўринсиз бўлиб чиқди, деб ишонч билан айтса бўлади. Бу — сўнгги съезд ва унда КПСС дафн этилади, деб умид қилганлар бу сафар ҳам янглишдилар. КПСС яшамоқда ва яшайверади, мамлакатимиз тараққиётига, жаҳон маърифатининг тараққиётига ўзининг тарихий ҳиссасини қўшаверади. (**Қарсаклар**).

Партияни янгилашда катта қадам қўйилди. XXVIII съезд жўнгина ўтгани йўқ. Унда, очиғини айтганда, сўнгги дақиқаларгача ҳам жўшқин мунозаралар, таъбир жоиз бўлса, шиддатли тўқнашувлар бўлиб турди. Аммо у охир-оқибатда қайта қуришнинг руҳи ва мақсадларига мос келадиган муҳим қарорлар қабул эта олди. Эҳтимол, биз бугун партиямиз учун, социализм учун, халқимиз учун, унинг бугунги ва эртанги куни учун жон куйдираётган кишилар сифатида зўр мамнуният билан қайд эта оладиган энг муҳим ютуғимиз ҳам — мана шудир. (**Қарсаклар**).

Энди биз ўзимиз бошлаган янги йўлдан оғишмай боришимиз, эски йўлга тойиб кетмаслигимиз, одатдаги изга қайтмаслигимиз керак. Чунки бу — партия учун ҳалокат бўлур эди. Биз янги шароитда ўзларининг манфаатларини изҳор этиб, ҳимоя қила оладиган сиёсий куч бўлмиш партияга ишонаётган кўп миллионлаб совет кишиларининг умидларини пучга чиқаришга мутлақо ҳаққимиз йўқ. Келинглар, КПСС ўзини ўзи қайта қуриб, халқнинг мана шу умидларини рўёбга чиқаришга қодир эканлигини исбот қилайлик, мана шунда у ўз обрў-эътиборини қайта тиклаб олади, ҳақиқатан ҳам пешқадам партия бўлиб қолади, унинг кучи буйруқ беришда эмас, балки одамларнинг онгига таъсир ўтказишда эканлиги намоён бўлади.

Шу билан сўзимни тамомлаб, сизларга сиҳат-саломатлик, ишларда муваффақият тилашга ва биз бу ерда, съездимизда биргаликда қилган иш учун сизларга ташаккур айтишга ижозат бергайсизлар. (**Давомли қарсаклар**).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди

КПСС XXVIII СЪЕЗДИНИНГ РЕЗОЛЮЦИЯЛАРИ

Иқтисодий ислоҳотни ўтказишда ва бозор муносабатларига ўтишда КПССнинг сиёсати тўғрисида

Съезд халқ хўжалигидаги аҳвол ёмонлашиб бораётганлигини, аҳолининг турмуш даражаси пасайиб кетаётганлигини ташвишланиб таъкидлайди. Ишлаб чиқариш структураси секинлик билан қайта қурилмоқда, аҳоли учун зарур молларни ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш пул даромадларининг ўсишидан орқада қолмоқда, иш вақтининг беҳуда ўтиши ва моддий ресурсларнинг нобуд бўлиши ҳамон кўп, иқтисодиёт фан-техника тараққиётининг замонавий ютуқларини ўзлаштиришга ноқобиллигича қолмоқда. Истеъмол бозорининг барбод бўлиши танглик ҳолатларининг мужассам ифодаси бўлиб, у фақат ижтимоий эмас, шу билан бирга сиёсий оқибатларни ҳам келтириб чиқаради, бу оқибатлар омманинг қайта қуришга ишончига путур етказади.

Иқтисодиётдаги тангликнинг асосий сабаблари: социалистик ишлаб чиқариш муносабатларининг бузилганлиги, меҳнатчининг мулкдан ва бошқарувдан бегоналашганлиги, текисчилик ва тайёрга айёрлик психологияси, монополизм ва меҳнат натижаларига бозор орқали баҳо беришнинг йўқлиги, сўнгги вақтда марказда ҳам, жумҳуриятлар ва жойларда ҳам халқ хўжалигини бошқариш бузилганлигидадир. Халқ хўжалигида юз берган номутаносиблик, жамият учун ҳаддан ташқари сарф ва харажатлар, хўжаликни юритишда ортиқча харажатлар сақланиб қолаётганлиги, туб ислоҳотни амалга оширишдаги сусткашлик ва хатолар иқтисодиёт самарадорлигини оширишга тўсқинлик қилмоқда.

Тангликдан чиқиш йўлларини излашда, ижтимоий-иқтисодий ўзгартишлар стратегияси ва тактикасини ишлаб чиқишда бир-бирига қарши икки позиция намоён бўлди. Жамиятга: ёки иқтисодий турмушни ёппасига давлат ихтиёрига ўтказишга асосланган маъмуриятчилик-тақсимлаш йўли билан хўжалик юритишнинг эски қаттиққўл моделини тиклашни ёки барча ишлаб чиқариш воситаларини дарҳол шахсий кишилар қўлига топшириш ва иқтисодиётни давлат йўли билан тартибга солишдан бутунлай воз кечиш қатъият билан таклиф этилмоқда. Съезд етилган иқтисодий муаммоларни ҳал этишнинг ҳар иккала йўлини бир хил даражада номақбул деб ҳисоблайди. Буларнинг ҳар бири социализмнинг асосий қадриятларига ва жаҳон амалиётига зид бўлиб, инсоннинг қонуний ҳуқуқлари чекланишига олиб боради ҳамда хўжалик юритишнинг юқори самарали системасини яратишга қодир эмас.

Съезд партиянинг социалистик йўлга содиқлигини таъкидлайди ва бозор муносабатларига ўтиш иқтисодий ислоҳотни кучайтириш ва халқ хўжалигидаги ишларнинг аҳволини яхшилашнинг бош мазмуни, деб ҳисоблайди. Бошқариладиган бозор иқтисодиёти ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга меҳнатига яраша деган қоидани амалга ошириш имкониятларини кенгайтиради, юқори унумли ва ижодий меҳнат қилиш сабабларини кучайтиради, ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчининг ўзаро манфаатлари муносабатларининг самарали воситаларини яратишга имкон беради, сурункали тақчиллик ва навбат кутишларга чек қўяди, чайқовчилик ҳамда пинҳоний иқтисодиётнинг бошқа кўринишлари учун хизмат қиладиган базани йўқотади.

КПСС ушбу вазифани амалга оширишда иш билан самарали таъминлашга ва аҳоли кенг табақалари турмуш даражаси пасайиб кетишининг олдини олишга қаратилган сиёсатни ўтказаверади. Бунда партия аввало аҳолининг камбағал табақалари учун ижтимоий товон тўлаш системаси олдиндан ишлаб чиқилиши ва жорий этилиши лозим, деб ҳисоблайди.

Съезд таъкидлайдики, янги шароитда ижтимоий истеъмол фондлари пенсиялар, уй-жойлар, соғлиқни сақлаш хизмати ҳамда маориф, маданият ва фаннинг ижтимоий жиҳатдан кафолатланган энг кам миқдорини сақлаб туришни таъминлаши керак, жамиятнинг интеллектуал имкониятларини ривожлантиришга ва ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга кўмаклашиши лозим.

Съезд интисодиётнинг мулкчилик ва хўжалик юритишнинг барча шакллари Қонун олдида тенг ҳуқуқлилигини ва уларнинг беллашувини таъминлайдиган, одамни одам эксплуатация қилишни истисно этадиган самарали структурасини тузишни ёқлайди. Бозорнинг бош субъектлари бўладиган мустақил корхоналарнинг ўзаро алоқалари иқтисодий муносабатнинг асоси бўлиши лозим.

Съезд янгиланган Иттифоқ шартномаси асосида жумҳуриятларнинг иқтисодий тенг ҳуқуқлилиги ва мустақиллигига риоя этган ҳолда ягона умумиттифоқ бозорини ривожлантиришни қатъий ёқлаб чиқади.

Съезд СССР халқ депутатлари II съезди ва СССР Олий Советининг бошқариладиган бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтишнинг мамлакатдаги ижтимоий-иқтисодий аҳволни барқарор қилишга доир кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирларни ўз ичига олган, пухта ўйланган ва халқ учун тушунарли аниқ программасини ишлаб чиқиш тўғрисидаги қарорларини қўллаб-қувватлайди.

Съезд жамиятни бозор муносабатларини қабул қилишга тайёрлаш юзасидан кенг тушунтириш ишларини олиб боришни коммунистларнинг энг муҳим вазифаси, деб ҳисоблайди. Партия ташкилотлари ва комитетларининг сиёсий ва ташкилотчилик фаолияти жамиятда бозорга ўтишдан бошқа муқобил йўл йўқ эканлигини ва бундай ўтишнинг ўзи мақсад эмас, балки меҳнат самарадорлигини ошириш, халқ турмушининг сифат жиҳатидан янги даражасига эришиш, эркинлик ва демократияни мустаҳкамлаш, Совет давлати яхлитлигини сақлаб қолиш воситаси эканлигини чуқур тушуниб етишни шакллантиришга қаратилмоғи керак.

Съезд делегатлари коммунистларни ишлаб чиқариш самарадорлигини оширадиган, меҳнаткашларнинг манфаатлари йўлида ташаббускорлик ва омилкорликни ривожлантиришга кўмаклашадиган барча ташаббусларга жамоат мадади кўрсатишга чақиради.

Советларнинг тўла ҳокимияти тикланаётган шароитда партиянинг иқтисодий сиёсатини амалга оширишда фаол иштирок этиш, янги иқтисодий тафаккурни шакллантириш, хўжалик юритишнинг янги шароитида ишлашга қодир бўлган кадрларни тайёрлашга кўмаклашиш барча партия ташкилотларининг, ҳар бир коммунистнинг энг муҳим вазифасидир.

КПССнинг таълим, фан ва маданият соҳасидаги сиёсати тўғрисида

Қайта қуриш йиллари — мафкуравий ақидалар, маъмурий ўзбошимчалик бартараф этилаётган, маънавий меросга мурожаат қилинаётган, жаҳон ҳамжамияти билан амалда ўзаро алоқа боғланаётган даврдир.

Бироқ бошланган силжишлар барқарор эмас ва зиддиятлидир. Давлатнинг ва КПССнинг маънавий соҳага ёндашувларида қолдиқ принципга барҳам берилгани йўқ. Партия раҳбарияти ўрта ва олий мактабни ислоҳ қилишда, фан ва маданиятни ривожлантириш дастурларини амалга оширишда қатъият кўрсатмади.

Халқ таълими, кўпгина миллий маданият ва фан марказлари ночор аҳволда қолмоқда. Зиёлилар орасида инкорчилик, лоқайдлик, партияга ишончсизлик кўпаймоқда, миллатчилик кайфиятлари кучаймоқда. «Оммавий маданият»нинг ёшларга ёпирилиб тазйиқ этиши, маънавий турмушга тижорат руҳининг сингиб бориши, истеъдодли кишиларнинг чел элга кетиб қолиши алоҳида хавф туғдирмоқда.

Съезд шуни маълум қилади — маънавий соҳанинг ҳозирги ҳолати, аҳоли маданияти ва маълумоти савиясининг пастлиги, илм-фан натижаларига талабнинг камлиги социализмни янгилаш ишига, мамлакатнинг келажагига таҳлика солмоқда. Мамлакатнинг ақлий ва маънавий тикланиши КПСС фаолиятида олдинги ўринга чиқиши керак. Бу масалаларга етарли баҳо бермасликка йўл қўйиб бўлмайди.

Партиянинг таълим, фан ва маданият соҳасидаги жамиятга очиқ ва жамият қабул этадиган сиёсати зарур, бу сиёсат умумбашарий қадриятларнинг устунлигини тан олишга асосланиши керак.

* * *

Съезд қуйидагиларни партиянинг **таълим соҳасидаги** сиёсатининг асосий мақсадлари ва қоидалари деб ҳисоблайди:

— таълимнинг инсонпарварлик вазифасини, унинг жамиятни иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва маънавий соғломлаштиришдаги биринчи даражали аҳамиятини қарор топтириш;

— таълимнинг турмуш тарзининг узвий қисми ва ижтимоий тараққиётнинг зарур шарти сифатидаги узлуксизлиги; кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлашнинг халқ хўжалигидаги йирик структура силжишларига ва меҳнат сарфланадиган соҳаларни жўшқин ўзгартиришга қаратилган самарали системасини вужудга келтириш;

— инсоннинг муддаолари ва қобилиятларига монанд келадиган касб ва ихтисосни эркин танлаш учун амалий ҳуқуқ бериб қўйиш; ўқув юртларининг турли типларини яратиш ҳамда таълимнинг хилма-хил шакллари ва усуллари воситаси билан ёшларнинг сифатли таълим олиши учун шароит вужудга келтириш;

— олий ва ўрта махсус мактабда мутахассислар тайёрлаш структураси ва мазмунини жамиятнинг узоқ муддатли эҳтиёжлари билан, мамлакат жумҳуриятлари ва минтақаларини ижтимоий, иқтисодий ривожлантириш вазифалари билан мувофиқ ҳолга келтириш;

— болалар, ўқувчилар ва талабаларга инсоний, ахлоқий ва жисмоний тарбия беришни жамиятни демократиялаш ва инсонпарварлаштириш жараёнларига мувофиқ қайта қуриш, тарбия масалаларида оиланинг аҳамиятини ошириш;

— таълимни демократиялаш, ўқув юртларининг мустақиллигини кенгайтириш, таълим соҳасида халқаро кооперацияни ривожлантириш;

— ўрта ва олий мактабга инсонпарварлик руҳини сингдириш, улардаги таълимнинг миллий маданият манбалари, Ватан ва жаҳон ижтимоий тафаккури ютуқлари билан алоқасини мустаҳкамлаш, маданият, фан ва таълим ўртасидаги узилишни бартараф этиш;

— халқ таълимини ҳуқуқий ва иқтисодий жиҳатдан муҳофаза этишни таъминлаш, муаллимлар, талабалар ва ўқувчилар учун ижтимоий кафолатлар яратиш, ўқитувчи касбининг обрўсини ошириш, меҳнат ва турмуш шароитлари ҳақида, муаллимлик фаолиятига муносиб ҳақ тўлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш.

Илм-фан соҳасида:

— жамиятда ва давлатда илм-фаннинг мақомини ҳамда илмий меҳнатнинг обрў-эътиборини ошириш; илмий мактабларнинг мусобақалашуви ва рақобатлашувини ривожлантириш; бошқарувни ҳаддан ташқари марказлаштиришдан ва маъмуриятчиликдан янгиликлар жараёнларини давлат—жамоат йўли билан тартибга солишнинг ўзгарувчан системасига ўтиш;

— фундаментал фанларни ва умумдавлат фан-техника дастурларини жамиятни жипслаштириш омили, деб ҳам билиб, уларнинг аҳамиятини ошириш; Совет фанини жаҳон фани билан интеграциялаш, бу соҳада халқаро кооперация ва меҳнат тақсимотини кенг жорий этиш;

— илмий ижод эркинлигини илмий ишланмалар амалга оширилишидаги ижтимоий, иқтисодий, экологик оқибатлар учун олимнинг маънавий масъулияти билан узвий равишда бирга қўшиб олиб бориш;

— мулкчиликнинг турли шакллари асосида фан-техника ва ишлаб чиқариш фаолияти алоқалари хўжалик воситаларининг хилма-хиллиги; илмий жамоалар ҳаёт фаолиятининг барча ички масалаларини ҳал этишдаги мустақиллиги;

— илмий кадрлар тайёрлаш ва уларни юқори лавозимларга кўтариш системасини такомиллаштириш; тадқиқотчилик фаолиятининг натижаларига мувофиқ равишда меҳнат ҳақи тўлаш;

— ижтимоий фанларни ривожлантириш негизини анча кенгайтириб, бутун ижтимоий фанлар системасини қайта қуриш;

— фалсафа, сиёсий иқтисод, тарих, социология, руҳшунослик, сиёсатшунослик, маданиятшуносликни ривожлантиришни КПСС томонидан бевосита қўллаб-қувватлаш; социализмни янгилаш, партияни ривожлантиришнинг назарий масалаларини илмий ишлаб чиқишни, партиянинг жамиятни ва давлатни демократиялаш, фикрлар хилма-хиллиги, кўп партиялилик шароитидаги фаолиятини рағбатлантириш.

Маданият соҳасида:

— маданият соҳасида идоралар, ташкилотларнинг монополиясини бартараф этиб, халқнинг маданиятдан баҳраманд бўлишига давлат томонидан кафолат бериш; маданий жараёнларни бошқаришнинг, маданият арбобларини қонуний асосда ҳимоялашни таъминлашнинг давлат — жамоат системасини такомиллаштириш;

— СССРда яшовчи барча халқлар маданиятларининг ўзига хослигини ва тенг ҳуқуқлилигини ҳурмат қилиш, уларнинг ўзаро эркин алоқасини ва бир-бирини бойитишини кенгайтириш ва такомиллаштириш, маданий-миллий марказларни тузиш ва ривожлантириш учун шароит яратиш;

— ижод эркинлиги, истеъдодни рағбатлантириш, турли маданий оқимлар, услублар, мактабларнинг бемалол мусобақалашиб ривожланиши;

— кўп миллатли совет маданиятининг мамлакатни ҳозирги дунё маънавий турмушига тўла-тўкис қўшишни таъминлайдиган инсонпарварлик ғоялари ва қадриятларига мойиллиги.

Съезд янги сайланган КПСС Марказий Комитетига:

— мамлакатнинг ақлий имкониятларидан ғоят тўла-тўкис фойдаланиш ва уни янада ривожлантириш билан боғлиқ бўлган масалаларнинг бутун мажмуини ҳал этишнинг, яқин бир неча йилда маънавий соҳанинг молиявий ва моддий-техникавий базасини мустаҳкамлашнинг — давлат бюджетидан аниқ мақсадни кўзлаб қўшимча маблағ ажратиш, таълим, фан, маданият муассасалари учун имтиёзли бўлган ҳамда маънавий соҳани ривожлантириш учун корхоналар, кооперативлар, ташкилотларнинг молиявий ажратмаларини рағбатлантирадиган солиқ сиёсатининг асосий қоидаларини КПСС номидан таклиф қилишни халқ таълимини ривожлантиришнинг узоқ муддатли давлат дастурини ишлаб чиқиб, амалга ошириш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблашни;

— таълим ва фан соҳасидаги йирик дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишга; ақлий имкониятларни кўпайтиришга, маънавий соҳани ривожлантиришга фаол кўмаклашишни. Шу мақсадда ўқув ва илмий муассасаларнинг, КПСС ижтимоий ва сиёсий марказларининг имкониятлари ва моддий базасидан фойдаланишни;

— совет кишиларининг маънавиятини пасткашлик, зўравонлик ва шафқатсизлик тарғиботидан ҳимоя қилиш учун маънавиятни ҳимоя қилишга оид СССР Қонуни қабул этилиши ташаббуси билан чиқишни, бу Қонунда, жумладан, СССРнинг халқаро мажбуриятларини ҳам эътиборга олиб, мамлакатга чет эл видио ва кино маҳсулотлари олиб келишни самарали равишда тартибга солишни;

— ишларнинг аҳволини таҳлил этиш ҳамда партия ташкилотларининг маънавий соҳадаги фаолияти мазмуни ва усуллари тўғрисидаги тавсияларни ишлаб чиқиш мақсадида КПСС Марказий Комитетининг Маданият, таълим ва фан комиссиясини тузишни топширади.

КПССнинг оммавий ахборот воситалари тўғрисида

Партия матбуоти янгиланиш, демократиялаш жараёнларини авж олдиришда, турмушимизнинг нормаси сифатида ошкораликни қарор топтиришда катта роль ўйнади. Журналистлар муҳим партия ва давлат қарорларининг, бир қатор қонунлар қабул қилинишининг, ҳаётий зарур ҳукумат дастурларини ишлаб чиқишнинг ташаббускори бўлишди.

Аммо партия матбуотини қайта қуриш суръатлари ва чуқурлиги жамиятда рўй бераётган ўзгаришларга ҳар жиҳатдан ҳам мос келмаётир, воқеалардан орқада қолаётир, антисоциалистик ва қайта қуришга қарши кучлар жонланаётган бир пайтда жанговарликдан, баъзан эса принципиалликдан маҳрум бўлиб қолаётир.

Марказдаги ва жойлардаги айрим партия нашрлари янги муаммолар ва мушкулликлар тазйиқи остида эсанкираб қолмоқдалар. Партия газеталари ва журналларининг саҳифалари баъзан КПССга ёт қарашларни тарғиб қилиш учун, Советлар мамлакатининг тарихий ўтмишини, партия билан халқнинг Ватанимиз мустақиллиги ва озодлиги учун қаҳрамонона курашини бузиб кўрсатувчи материаллар учун бериб қўйилаётир. Халқнинг маънавий ва ахлоқий қадриятларига, унинг ватанпарварлик ва байналмилал анъаналарига, Совет Армияси ва ҳуқуқни ҳимоя қилиш органларига нисбатан ҳурматга дахл қилаётган кишиларга муносиб зарба берилмаётир.

Буларнинг ҳаммаси КПССнинг ўз сиёсатини тушунтириш ва амалга ошириш имкониятини камайтираётир. Янгиланишнинг, партия билан жамият жипслашувининг коллектив ташкилотчиси сифатида партия матбуотининг роли заифлашаётир. Бу ҳодисалар КПСС Марказий Комитети, иттифоқдош республикаларнинг Компартиялари, партия марказий органлари томонидан муносиб баҳолангани йўқ.

1. Съезд вужудга келаётган кўп партиялилик шароитида Коммунистик партияга:

— социализм идеаллари ва қадриятларини, қайта қуриш мақсадлари ва вазифаларини, Советларнинг тўла ҳокимиятини, социалистик йўл асосида жамиятни демократиялашни, ҳуқуқий давлат қарор топишини ҳимоя қила оладиган;

— қайта қуриш жараёнларини, ижтимоий тараққиётнинг янгича ғояларини ҳолисона акс эттира оладиган, текинхўрлик ва гуруҳлар худбинлигининг ҳар қандай кўринишларига қарама-қарши тура оладиган;

— партия турмушини қайта қуришга, изчил демократиялашга қодир бўлган, ўз саҳифаларида КПССдаги турли оқимларни, шу жумладан озчилик позициясини, ижтимоий муаммоларни ҳал этишдаги хилма-хил ёндашувларни акс эттира оладиган, шу билан бирга мазкур оқимлар ва ёндашувлар моҳиятини жиддий таҳлил қила оладиган;

— жамиятдаги, давлатдаги ва айниқса партиядаги салбий ҳодисаларга қарши принципиал ва жиддий чиқа оладиган, коммунистларнинг ахлоқий поклиги учун кураша оладиган;

— партиянинг ғоявий ва ташкилий бирлигини ҳимоя қилиб, уни парчалаб юбориш йўлидаги уринишларга қарши қатъий чиқа оладиган матбуот керак, деб ҳисоблайди. Ўзини партия аъзоси деб ҳисоблайдиган айрим журналистларнинг партия нашрларини КПССга ўнгдан ҳам, сўлдан ҳам қарши турадиган кучларнинг қуролига айлантириш йўлидаги уринишларига йўл қўйиш мумкин эмас, деб ҳисоблансин.

2. Съезд СССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети ўз ишини шартнома муносабатлари асосида ижтимоий ҳаракатлар ва ташкилотлар билан бирга қурсин, деган истакни билдиради. Съезд КПСС муаммоларига ҳамда партиянинг марказдаги ва жойлардаги сиёсатига оид мунтазам телевизион программа тузилишининг тарафдоридир.

Съезд зарур бўлганида оммавий ахборот воситаларини — КПСС район, шаҳар, вилоят, ўлка комитетлари органлари тузилишини қўллаб-қувватлайди.

3. Съезд редакцион-нашриёт ишида корхоналар тўғрисидаги қонунда кўзда тутилган хўжаликни юритишнинг янги шаклларидан тўлароқ фойдаланишни, партия нашрларининг реклама-тижорат фаолиятини анча кенгайтиришни, шартнома системасининг дадилроқ жорий этилишини тавсия қилади. Партия бундан буён ўз полиграфия базасида чиқарилаётган барча партиясиз нашрлар билан ўз иқтисодий алоқаларини қонунда белгиланган нормалар асосида қуриш ниятидадир.

КПСС алоҳида ҳуқуқий ва иқтисодий ҳимояни даъво қилмаган ҳолда, айни вақтда партияни ўз нашриёт базасидан маҳрум этиш талабини рад қилади.

4. Съезд партия комитетлари билан оммавий ахборот воситаларининг кундалик алоқаларини анча кенгайтириш ва бу алоқаларга мунтазам тус бериш вазифасини қўяди. Партия комитетлари билан уларнинг матбуот органлари ўртасидаги муносабатларда гапни қатъий қилиб қўйишга, аппарат ўзбошимчалигига йўл қўйиб бўлмайди. Бу муносабатлар сиёсий ҳамжиҳатлик, ижодий ҳамкорлик асосида қурилиши керак. Партия комитетлари ва аввало КПСС Марказий Комитети юқори малакали партия журналистларини тайёрлаш ҳақида, уларнинг иш ҳақи, меҳнат ва турмуш шароити ҳақида алоҳида ғамхўрлик кўрсатишлари лозим.

Таҳрир ҳайъатларининг фақат касбдошлари билан биқиниб олишларини бартараф этиш, партия матбуоти ишига жамоатчилик фикри таъсирини кучайтириш мақсадида зарур ҳолларда партия комитетлари томонидан тузиладиган таҳрир кенгашларига редакция ходимлари билан бир қаторда обрўли меҳнаткашларни, хўжалик ходимларини, фан ва маданият арбобларини киритиш мақсадга мувофиқдир. Ана шу таркибда улар ўз нашрлари йўлини кўпроқ билимдонлик билан ва тўғри белгилай оладилар.

Ҳозирги шароитда партия матбуоти қолоқликдан, буйруқ ва насиҳатгўйлик оҳангидан тамомила ҳоли бўлиши керак. Партиянинг овози ҳокимона оҳанг кучи туфайли эмас, балки далилларнинг ишончли эканлиги, одамларнинг ташвишлари ва интилишларига монандлиги туфайлигина одамлар ақли ва қалбига етиб бориши керак.

КПССнинг, унинг органларининг журналистлар билан янгича муносабатлари — матбуот ва бошқа оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги қонунни ҳурмат қилиш асосига қуриладиган муносабатлардир. Ижтимоий, касаба уюшмаси ёки ёшларнинг нашрларига кўрсатма кучи билан эмас, балки обрў кучи билан таъсир кўрсатилиши мумкин.

КПССнинг ёшларга доир сиёсати тўғрисида

Социалистик жамиятнинг, Коммунистик партиянинг тақдири кўп жиҳатдан ёшларга боғлиқ. Ёшларнинг фаол позицияси, ижтимоий кайфияти кўп жиҳатдан мамлакатдаги сиёсий вазиятни белгилайди.

Съезд ёш авлодга нисбатан самарали, яхлит сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга оширишни жадаллаштириш зарур деб ҳисоблайди. Бу сиёсат шахснинг ҳар томонлама камол топиши, ёшлар ҳаётий мақсадларининг рўёбга чиқарилиши, уларнинг фаол сиёсий, ижтимоий-иқтисодий фаолиятга жалб қилиниши учун реал шароит ва омиллар яратилишини таъминлаши керак.

1. КПСС ёшларга доир сиёсатининг энг муҳим йўналишлари. Съезд партиянинг ёшлар сиёсати давлат органлари томонидан ана шу сиёсатнинг ишлаб чиқилиши ва амалга оширилишида, шунингдек уларнинг ёшлар билан олиб борадиган бевосита ишида партия ташкилотлари билан коммунистларнинг иштироки йўли билан рўёбга чиқарилиши керак деб ҳисоблайди. Бу сиёсат ёш авлодга нисбатан тўла ишончга, ёшлар ва уларнинг ташкилотларининг мустақил сиёсий фаолиятга бўлган ҳуқуқини ҳурмат қилишга, уларнинг ишларига аралашишдан воз кечишга асосланиб қурилади.

КПСС ёшлар билан кенг кўламда мулоқот қилиш, социалистик йўлни танлаган барча ёшлар ташкилотлари ва ҳаракатлари билан ҳамкорлик қилиш тарафдори бўлиб, ижтимоий кучларни жипслаштиришни мўлжаллаётган ёшлар бирлашмаларини қўллаб-қувватлаш ниятидадир. Съезд ёшларнинг муаммоларини ҳал этишда давлат органлари билан жамоат ташкилотлари куч-ғайратини бирлаштириш тарафдори эканлигини баён қилади.

КПСС ёшлар орасида олиб борадиган ўзининг фаол иши билан ёшлар партия Ҳаракат дастурини қўллаб-қувватлашига эришади, партия сафларига янги кучлар келиб қўшилиши учун шароит яратади, уларга сиёсий ва жамоатчилик фаолиятида реал ёрдам кўрсатади ва бу билан ижтимоий ва давлат турмушининг барча соҳалари ёшаруви учун шарт-шароит яратади.

КПСС таълим ва маданият соҳаларини устун даражада ривожлантириш, ёшлар орасида социалистик ғояларни, умумбашарий қадриятларни қарор топтириш, йигит ва қизларда уларнинг Совет Иттифоқи халқлари миллий ва маданий анъаналарини чуқур ўзлаштиришига асосланган ватанпарварлик, фуқаролик фазилатларини, Ватан ҳимоясига тайёр туриш фазилатини қарор топтириш учун курашаверади. Оиланинг ахлоқий негизларини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, унинг ёш авлод тарбиясига ҳиссасини ошириш ижтимоий тарбиянинг пойдевори бўлиб қолиши керак.

Съезд партиянинг ёшларга доир сиёсати масалалари юзасидан КПСС Марказий Комитетининг, маҳаллий партия комитетларининг комиссияларини тузишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

2. КПССнинг ёшларга доир сиёсатини амалга ошириш воситаси. Съезд қишлоқ ва посёлка Советидан то СССР Олий Совети ва СССР Министрлар Советигача бўлган барча даражаларда давлат томонидан регионал ва миллий хусусиятларни ҳисобга олувчи ёшларга доир сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга оширишнинг самарали ижтимоий, иқтисодий, ҳуқуқий воситаларини шакллантириш тарафдори бўлиб, ёшларнинг муаммолари билан шуғулланувчи қонун чиқарувчи ва ижроия ҳокимияти органларида тузилмалар яратиш керак, деган фикрни айтади. Ёшларга доир сиёсатни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда ёшларнинг ўзлари фаол қатнашишлари муҳимдир, лекин бунда ёш авлодга нисбатан давлат вазифалари ВЛКСМ, бошқа ёшлар ташкилотлари зиммасига юклатилмаслиги керак.

Съезд давлатнинг ёшларга доир сиёсатининг умумий асослари ҳақида СССР Қонуни ва иттифоқдош республикалар қонунлари тезда қабул қилиниши, ёшларга тааллуқли нормативлар ва ижтимоий кўрсаткичлар ишлаб чиқилиши, ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг Иттифоқ, республика ва регионал режаларига ёшларга оид махсус бўлимлар киритилиши керак, деб ҳисоблайди.

3. Ёшлар ижтимоий муаммоларини ҳал этиш. Съезд ёш авлоднинг маънавий ва жисмоний камолоти, болаларнинг ҳуқуқини таъминлаш ва ҳимоя қилиш; ёшларни иш билан таъминлаш ва уларни меҳнатга тайёрлаш; ёш ногиронларни жамоат ишлари учун яроқли қилиш; болалар ва ёшлар учун моллар ишлаб чиқаришни ва хизмат кўрсатишни кенгайтириш; ёшларнинг талабларини ҳисобга олиб уй-жой қуриш, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш, ёш истеъдодларни аниқлаш ва камол топтириш; халқаро ёшлар алоқаларини ривожлантириш; ёшларнинг тадбиркорлигини авж олдириш юзасидан умумдавлат, республика ва регионал дастурлар ишлаб чиқилиши ва амалга оширилишини тезлаштириш ҳақидаги талабларни қўллаб-қувватлайди. Бу дастурларни амалга ошириш учун Иттифоқ ва маҳаллий бюджетлар маблағлари ҳисобидан махсус пул ажратиш зарур. Ёш фуқаролар ва ёш оилалар ўз уй-жой муаммоларини ҳал этиш, замонавий касблар бўйича тайёрланиш, таълим олиш, шу жумладан чет элларда таълим олиш учун ёрдам пулларидан, имтиёзли қарзлардан фойдаланишлари лозим. Делегатлар ёшларга ижтимоий ёрдам системасини вужудга келтириш соҳасидаги комсомол ташаббусини маъқуллайдилар ва бу система кенг кўламдаги жамоат-давлат ижтимоий хизматининг таркибий қисмига айланиши мумкин, деб ҳисоблайдилар. Ёшларнинг ҳуқуқий масъулияти амалга оширилишига инсонпарварона тус бериш, ёшлар орасида ичкиликбозлик, гиёҳвандлик кўринишларига қарши фаол курашиш зарур.

Жамият ёшларга уларнинг ҳаёт йўли бошланган пайтда, бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида ёрдам бериши, бунинг учун тегишли ҳуқуқий кафолатларни таъминлаши лозим.

(Давоми учинчи бетда).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди

КПСС XXVIII СЪЕЗДИНИНГ РЕЗОЛЮЦИЯЛАРИ

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Съезд делегатлари СССР Президенти ёшлар фондини вужудга келтирилишининг, Президентнинг ёшларга доир дастурининг энг муҳим йўналишлари амалга оширилишининг тарафдори бўлиб. КПСС Марказий Комитетига бу фондда иштирок этиш масаласини кўриб чиқишни топширадилар.

4. КПСС билан ВЛКСМнинг ўзаро муносабатлари. КПСС ВЛКСМни ўз сиёсий иттифоқчиси деб, жамиятни ўзгартириш соҳасидаги ўз дастурларини амалга оширишда ёрдам бера оладиган ва ғоявий жиҳатдан партияга яқин бўлган ташкилот деб билади.

Съезд комсомол XXI съездида тасдиқланган ВЛКСМнинг инсонпарвар демократик социализмни вужудга келтиришда фаол иштирок этиш, ёшлар ҳаракатини қайта қуриш ғоялари асосида жипслаштириш, социалистик йўлни танлаган ташкилотлар билан иттифоқда ҳаракат қилиш, барча демократик ҳаракатлар ва ташкилотлар билан мулоқотни ва ҳамкорликни ривожлантириш йўлидаги интилишини қўллаб-қувватлайди.

КПСС комсомолга сиёсий жараённинг тўла ҳуқуқли ва обрўли қатнашчисига айланишида ёрдам беради, жамият ишларини бошқаришда унинг ҳуқуқлари ва имкониятлари кенгайтирилишига эришади, ВЛКСМ билан ўз муносабатларини ўртоқларча ҳамкорлик ва ҳамжиҳатлик асосида совет ёшларининг мустақил ижтимоий-сиёсий ташкилоти сифатида қуради. Партия ўз сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда комсомолнинг бевосита иштирок этишидан манфаатдордир.

КПСС съезди комсомолнинг уюшмани ташкилий-сиёсий янгилашга қаратилган амалий тадбирларини қўллаб-қувватлайди, унинг ўз камолоти учун, ёшларнинг хусусиятлари ва кайфиятларига монанд иш шакллари ва усулларини такомиллаштириш учун шароит яратилишини қўллаб-қувватлайди. Ёш коммунистлар фаол ишлайдиган, ёшларнинг манфаатларини ифодалайдиган ва ҳимоя қиладиган мустақил, демократик ва очиқ ташкилотдангина КПСС ўз янгиланиши учун куч ола билади.

Партия ВЛКСМга ходимларни ўқитиш ва қайта тайёрлашда, ёшлар уюшмасининг моддий базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришда, газета ва журналлар нашр этишда, йигит ва қизлар билан иш олиб бориш учун оммавий ахборот воситаларидан ва ўзининг бошқа имкониятларидан фойдаланишда зарур ёрдам кўрсатади. Ёшларнинг турли қатламларига мўлжалланган партия газеталари ва журналлари нашр этишни ташкил қилиш мақсадга мувофиқдир.

КПСС болалар ҳаракатини демократиялаш тарафдори бўлиб, шахсни камол топтиришда ҳақиқатан ёрдам кўрсатувчи, уларни ижтимоий ва бадиий ижодиётдан баҳраманд қилувчи, социалистик Ватан фуқаросини тарбияловчи ташкилотга айланиши керак бўлган В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ пионерлар ташкилотини янгилаш зарурлигини қўллаб-қувватлайди. Партия давлат ҳокимияти органларида болаларнинг манфаатларини ҳимоя қилади, улар билан ишлаш учун моддий базани мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ҳақида ғамхўрлик кўрсатади.

Съезд ёшлар билан ишлаш муаммоларини КПСС Марказий Комитети ва ВЛКСМ Марказий Комитетнинг, маҳаллий партия ва комсомол комитетларининг қўшма Пленумларида муҳокама қилишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайди.

* * *

КПСС Ватан тарихининг мураккаб бурилиш даврида партиямиз ва халқимизнинг бутун ижодий, жўшқин, илғор фазилатлари совет ёшларининг, Ленин комсомолининг фаол мададидан баҳраманд бўлади деб астойдил умид қилади.

Чернобиль атом электр станциясидаги фалокатга сиёсий баҳо бериш ва унинг оқибатларини тугатиш соҳасидаги ишлар қандай бораётганлиги тўғрисида

Биз, КПСС XXVIII съездининг делегатлари, Белоруссия, Украина, Россия Федерациясидаги Чернобиль фалокати натижасида жабр кўрган миллионларча кишилар дардини чуқур англаб ва дардига шерик бўлиб, уни умумхалқ кулфатимиз, деб ҳисоблаймиз.

Маъмурий-буйруқбозлик системаси шароитида мамлакатнинг собиқ раҳбарияти атом энергетикаси ва фавқулодда шароитларда аҳолини ҳимоя қилиш соҳасидаги фан-техника сиёсатини ишлаб чиқишда катта хатоларга йўл қўйган эди. СССР Энергетика министрлиги, Ўрта машинасозлик министрлиги, Соғлиқни сақлаш министрлиги, Гидрометеорология давлат комитети, Атом энергиясидан фойдаланишни назорат қилиш давлат комитети, Фанлар академияси, Гражданлар мудофааси бошқармаси аҳолининг турмуши ва соғлиғини хавфсиз сақлашга қодир эмасликларини, биринчи навбатдаги зарур чораларни кўришга тайёр эмасликларини намоён қилдилар. Ушбу масала юзасидан мавжуд материаллар кўриб чиқиш учун СССР Прокуратурасига юборилсин. Тегишли коммунистларни партиявий жавобгарликка тортиш масаласини кўриб чиқиш КПСС Марказий назорат комиссиясига топширилсин.

Атом электр станциясини ишлаб чиқиш, қуриш ва фойдаланишга дахлдор бир қатор етакчи олимлар, министрлик ва идоралар раҳбарларининг ўзига ортиқча баҳо бериши ва масъулиятсизлиги, уларнинг атом электр станциялари тамомила хавфсиз деб айтган гаплари фавқулодда вазиятдаги ишларнинг давлат системаси амалда ишлаб чиқилмаганлигига олиб келди.

КПСС съезди қайд этадики, КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси, СССР Министрлар Совети, Украина ва Белоруссия Компартияларининг Марказий Комитетлари, УССР ва БССР Министрлар Советлари фалокат кўламларига ва унинг оқибатларига ўз вақтида баҳо бермадилар ҳамда радиоактив жиҳатдан зарарланган территорияларда аҳолининг хатарсиз яшашига қаратилган давлат концепциясини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш юзасидан қатъий ҳаракат қилмадилар.

Буларнинг ҳаммаси одамларнинг партия ва давлатга, КПСС Марказий Комитети ва ҳукуматга бўлган ишончига путур етказаётир, уларнинг обрўсини тушираётир.

Зарар кўрган районларда ижтимоий кескинлик кучаймоқда. Чернобиль фожиаси теварагида узоқ давом этган ва асоссиз махфийлик, айтилган баҳоларнинг, айниқса медицина жиҳатидан айтилган баҳоларнинг зиддиятли эканлиги, ҳақиқий аҳвол ҳақида ҳолисона, аҳолига тушунарли ахборотнинг етарли эмаслиги бу кескинликнинг ўсишига сабаб бўлмоқда.

Съезд Чернобиль атом электр станциясидаги фалокат оқибатларини тугатиш юзасидан кўрилган чораларни қониқарсиз ва етарли эмас, деб ҳисоблайди.

Съезд:

— Чернобиль атом электр станциясидаги фалокат оқибатларини тугатиш юзасидан СССР Олий Совети тасдиқлаган давлат Иттифоқ-республика программасини амалга ошириш соҳасидаги ишларда коммунист раҳбарлар алоҳида масъулият ҳис қилишлари керак;

— радиоактив жиҳатдан зарарланган регионларда яшовчи аҳоли соғлиғини сақлаш юзасидан тўла-тўкис тадбирлар дарҳол амалга оширилиши, хавфли зоналардан одамлар кўчирилиши, болалар ҳақида, барча фуқаролар ҳақида, шу жумладан Чернобиль фалокати оқибатларини тугатиш жараёнида зарар кўрган ҳарбий хизматчилар тўғрисида алоҳида ғамхўрлик кўрсатилиши керак, деб ҳисоблайди.

Съезд барча даражалардаги Советларнинг халқ депутатларини, меҳнат коллективларини, ижтимоий ташкилотлар ва ҳаракатларни зарар кўрган районларнинг аҳолиси ҳақида, улар учун муносиб уй-жой ва турмуш шароитлари яратиш ҳақида, медицина, савдо, коммунал хизмат масалаларини ҳал этиш ҳақида имкони борича кўпроқ ғамхўрлик қилиш ва эътиборли бўлишга даъват этади.

Съезд КПСС Марказий Комитетининг янги таркибига радиоактив жиҳатдан зарарланган территорияларда яшовчи болалар учун соғломлаштириш тадбирларини ўтказишга партия бюджетидан 500 миллион сўм ажратишни топширади.

Биз мамлакатимиз жамоатчилигига, жаҳон ҳамжамиятига мурожаат қилиб, Чернобиль фожиаси билан боғлиқ кўпдан-кўп муаммоларни ҳал этишда бевосита иштирок этишни, унинг оқибатларини енгиллаштиришда амалий ёрдам кўрсатишни илтимос қиламиз.

ОЛДИНДА АНИҚ ИШЛАР КУТМОҚДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Киритилган тузатишларни ҳисобга олиб, Устав лойиҳасини тасдиқлаш таклиф қилинади. Съезд КПССнинг янги Уставини қабул қилади.

Делегат **К. И. Лемза** сўз сўрайди. Унинг фикрича, партия гимни — «Интернационал» сўзлари эскириб қолган, давр руҳига мос эмас. Гимннинг янги матни учун конкурс эълон қилиш керак, деб ҳисоблайди нотиқ. Шунингдек, у КПСС аъзолари учун бир хил кўкракка тақиладиган нишонни жорий этишни таклиф қилди.

Раислик қилувчи бир қанча делегатлар КПСС Уставини тасдиқлаш тўғрисидаги қарорни «белгилаб қўйилсинки, КПСС Устави «Правда» газетасида эълон қилинган пайтдан кучга киради. 40-параграфнинг бошланғич партия ташкилотларини пул билан таъминлаш янги тартибини белгиловчи қисми 1991 йил 1 январдан кучга киради» деган банд билан тўлдиришни таклиф қилганликларини айтади. Таклиф қабул қилинади.

Сўнгра делегатлар КПСС Марказий назорат комиссияси тўғрисидаги Низом лойиҳасини кўриб чиқишга киришдилар. Ахборот учун бу комиссиянинг раиси **Б. К. Пуго**га сўз берилади. У лойиҳа асосан партия аъзолари оммасининг КПССда съездлар ва конференцияларда сайлаб қўйиладиган ва уларга бўйсунадиган мустақил назорат органларини тузиш тўғрисидаги талабларига мос келади, деди.

Нотиқ МНК иш қоидаларига тўхталиб ўтди. Хусусан, унинг зиммасига, деди у, масъулиятли вазифа — Программа ва Устав ҳужжатлари бажарилишини назорат қилиб бориш, партия Марказий Комитети ва унинг ижро этувчи органлари фаолиятида коллегиаллик, ошкоралик ва бошқа демократик қоидаларга риоя этилишини кузатиб бориш вазифаси юклатилади. Хуллас, комиссия партия сиёсатида тўрачилик, субъективизм, ўзбошимчалик йўлига ишончли ғов солиши, партиявий ўртоқлик қарор топишига, КПСС сафлари бирлигининг мустаҳкамланишига кўмаклашиши керак.

Комиссия ҳал этиши лозим бўлган янги вазифалар тўғрисида гапириб, унинг раҳбари таъкидлаб ўтдики, бундай комиссиялар бошланғич партия ташкилотларининг обрўси ва мустақиллигини ошириш, коммунистнинг ҳуқуқларини, унинг шани ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш билан боғлиқ. МНК кўпчилик томонидан қабул қилинган қарорлар барча коммунистлар томонидан бажарилишини, камчиликнинг ўз мавқеини ҳимоя қилиш ҳуқуқига кафолат берилишини кузатиб бориши керак.

Марказий назорат комиссияси собиқ Марказий тафтиш комиссиясининг вазифасини ҳам ўз зиммасига олади — бу КПСС бюджетининг ижросини назорат этиш, партия Марказий Комитети, унинг муассасалари хўжалик-молиявий фаолиятини тафтиш этишдир.

Низом лойиҳасида Марказий Комитет билан Марказий назорат комиссияси ўртасида чиқиши мумкин бўлган келишмовчиликларни ҳал этиш воситаси — келиштириш комиссиясини тузиш, қўшма мажлислар ва пленумлар ўтказиш кўзда тутилган.

Сўнгра Б. К. Пуго Низом лойиҳасига киритилган ўзгартишлар ва аниқликларга тўхталиб ўтди. Чунончи, назорат комиссияларининг ўз юқори органларига бўйсуниши тўғрисидаги таклифни таҳлил этиб, бу тартиб партия ташкилотларининг мустақиллигига путур етказади, партияда мувозий тузилмалар барпо этилишига олиб бориши мумкин, деди. Шу сабабли бундай таклиф қўллаб-қувватланмади. Марказий назорат комиссияси жойлардаги назорат органларига методик ёрдам бериши, уларнинг иш тартибини таҳлил этиши лозим, деган фикр айтилди.

Нотиқ микрофонлар орқали берилган жуда кўп саволларга жавоб қайтарди.

Съезд КПСС Марказий назорат комиссияси тўғрисидаги Низомни муҳокама қилмай умуман қабул қилди.

Таҳрир комиссиясининг раиси **В. А. Ивашко** кўпгина делегатлар съезддан кейинги иш даври учун съезд делегатларга ўзига хос мандат берсин, деган таклиф билан президиумга, таҳрир комиссиясига мурожаат қилганликларини айтди.

Шу муносабат билан таҳрир комиссияси «КПСС XXVIII съезди делегатларига топшириқлар» деб номланган қарор лойиҳасини тайёрлади. Унда, жумладан, съездда қабул қилинган ҳужжатлар партияни жипслаштириш учун, унинг янгиланган жамиятда сифат жиҳатдан янги даражага чиқиб олиши учун яхши асос яратади, дейилади. Энг қийин ва масъулиятли босқич — қабул қилинган қарорларни амалга ошириш бошланмоқда.

КПСС XXVIII съезди ўз делегатларига съезд қарорларини партия ташкилотларида, меҳнат жамоаларида, оммавий ахборот воситаларида фаол тушунтириш ва тарғиб этишни топширади. Партия тақдири, мамлакатдаги сиёсий вазиятни барқарор қилиш учун съезд ҳужжатлари ғоят муҳим аҳамиятга эгалиги кўрсатиб берилиши лозим. Делегатлар жойлардаги ташкилий-сиёсий ва мафкуравий ишларни қайта қуришда бевосита иштирок этишлари, КПСС XXVIII съезди қарорларини бажариш юзасидан аниқ чора-тадбирларни ишлаб чиқишда ва уларни амалга оширишда партия комитетларига ва бошланғич ташкилотларга амалий ёрдам кўрсатишлари керак.

Съезд қарор қабул қилди ва ҳар бир делегат ана шу ҳужжатни олиб уйига қайтиши керак, деб ҳисоблади.

Таҳрир комиссияси делегатларга съезднинг навбатдаги резолюциясини тақдим этди. Бу гал КПССнинг оммавий ахборот воситалари ҳақида гап боради. Бу резолюция хусусида тушган мулоҳазалар орасида бундай ҳужжатни қабул қилиш мақсадга мувофиқ эмаслигини таъкидловчи мулоҳазалар ҳам бор эди. Уларда келтирилган далил бундай: матбуот тўғрисида қонун бор, партия оммавий ахборот воситалари ҳам шу Қонунга амал қилишлари керак.

Комиссия раиси бу нуқтаи назарга қўшила олмаслигини, бу ўринда гап умуман матбуот тўғрисида эмас, КПССнинг оммавий ахборот воситалари ҳақида бормоқда, деб асослади. Реал кўп партиялилик, жамиятнинг маълум даражада табақаланиши шароитида, деди у, партия матбуотимиз олдида алоҳида вазифалар туради, бу вазифаларни партия матбуоти партиянинг манфаатларини акс эттириши ва ҳимоя қилиши керак, деб ифодалаш мумкин.

Сўнгра делегатларга лойиҳага киритилган қўшимчалар тўғрисида ахборот берилди. Хусусан, лойиҳанинг съезд марказда ва жойларда КПСС муаммолари ва унинг сиёсатига доир мунтазам телевизион программалар тузилиши тарафдоридир, дейилган банди зал аҳли томонидан маъқуллаб кутиб олинди.

Лойиҳадаги яна бир янги жумла жиддий келишмовчиликларга сабаб бўлди. Унда съезд заруратга қараб оммавий ахборот воситалари — КПСС район, шаҳар, вилоят, ўлка комитетларининг органларини тузишни қўллаб-қувватлайди. Гап шу ҳақда бормоқдаки, деб тушунтирди таҳрир комиссиясининг раиси, баъзи жойларда партия органлари аввалгидек Советларнинг нашрлари билан биргаликда нашр этилаверади, баъзи жойларда эса нашрларни қайтадан тузишга тўғри келади. Делегатлардан бири ана шу банд мажбурий, кўрсатма тусида бўлиши учун ундан «заруратга қараб» сўзларини чиқариб ташлашни қаттиқ талаб қилди. Лекин съезд бу тузатишни қабул қилмади.

Район газеталари муаммоси резолюциядаги энг ўткир жиҳатлардан бири бўлди. Мунозарада сўзга чиққан қуйи партия матбуоти вакиллари халқ орасида партиянинг обрўси мустаҳкамланадими ёки йўқми, бу масала ҳозир айни районларда ҳал этилаётганлиги тўғрисида гапирдилар. Босмахонага ва журналистлар меҳнатига ҳақ тўлаш учун маблағ етишмаслиги сабабли район газеталари кичик саҳифаларини ҳам рекламага ажратишга мажбур бўлаётган экан, партия обрўси қандай мустаҳкамланиши мукин, деди Москва область вилоятидан сайланган делегат **В. П. Савченко.**

Шу масалани муҳокама қилиш чоғида президиумга маълумотнома тушди: Давлат матбуот комитетининг фармойиши билан 6 июлдан бошлаб район газеталари ходимларининг иш ҳақи 30 фоиз оширилди.

Съезд КПССнинг оммавий ахборот воситалари тўғрисидаги резолюцияни кўпчилик овоз билан қабул қилди.

Танаффусдан сўнг съезд мажлисини **С. И. Гуренко** бошқариб борди. У лугансклик **А. С. Ефремов**га сўз беради. Нотиқ танаффус вақтида бошланғич партия ташкилоти котиблари бўлган делегатларнинг учрашуви бўлиб ўтганлигини, унда съезддан бошланғич партия ташкилотларида олинадиган маблағларни тақсимлашга тааллуқли Устав параграфига яна қайтишни сўраш ҳақида қарор қабул қилинганлигини айтиб, таклиф этилаётган тузатиш матнини ўқиб берди. Бироқ съезд уни рад этди ва КПСС Уставини ўзгартирмади.

Шундан сўнг сўзга чиққан КПССнинг ёшларга доир сиёсати тўғрисидаги съезд резолюциясини тайёрлаш комиссиясининг раҳбари **П. К. Лучинский** делегатларни комиссия ишининг якунлари билан таништирди.

Комиссия ишлаб чиққан ҳужжатнинг матни кўпчилик овоз билан қабул қилинди.

Чернобиль атом электр станциясидаги фалокатга сиёсий баҳо бериш ва фалокат оқибатларини тугатиш ишлари қандай бораётганлиги тўғрисидаги съезд резолюциясини тайёрлаш комиссияси, деди унинг раҳбари **А. С. Камай,** авариянинг барча жиҳатларини ва у билан боғлиқ ҳаракатларни диққат билан кўриб чиқди. Комиссия мажлисларида ҳукумат вакиллари, олимлар қатнашдилар ва саволларга жавоб қайтардилар. Делегатлардан тушган таклифлар ҳисобга олиниб, резолюциянинг қайта ишланган матни тайёрланди, унда съезд Белоруссия, Украина, РСФСРнинг миллионлаб жабрдийда аҳолиси бошига тушган кулфатни чуқур англаб ва ҳамдардлик билдириб, фалокатни умумхалқ бошига тушган кулфат, деб билиши таъкидланган.

Ҳужжат лойиҳасини муҳокама қилиш чоғида болалар учун соғломлаштириш тадбирларига партия бюджетидан 500 миллион сўм ажратиш тўғрисидаги таклифга алоҳида эътибор берилди. Комиссия аъзолик бадалларини Чернобиль жамғармасига ўтказиш фикрини билдирган бир қанча бошланғич ташкилотларнинг таклифларидан келиб чиқиб ана шу миқдордаги пулни айтди. Мунозара давомида бу пул миқдорини кўпайтириш зарурлиги тўғрисида таклифлар бўлди. КПСС Марказий Комитети Ишлар мудири **Н. Е. Кручина** масалани ҳал қилиш керак, деган фикрга қўшилди, лекин съезд ёрдам учун ажратиладиган пулнинг аниқ миқдорини белгилаб бериши лозиммикан, деб шубҳа билдирди. Ана шу ажратмани кўпайтириш тўғрисидаги тузатиш овоз бериш чоғида қабул қилинмади.

Шу муносабат билан киевлик делегат **Г. Е. Омельченко** сўз олади. У комиссия аъзоси ва жабрланган регионлардаги вазиятни биладиган киши сифатида партия бюджетидан бир миллиард сўм ажратиш зарур деб ҳисоблайди: бир кун ҳам яшаш мумкин бўлмаган шикастланган зонада беш йилдан буён яшаётган болаларни соғломлаштириш учун худди шунча пул зарур. Кўпгина оналарда ана шу мақсад йўлида сарфлаш учун пул йўқ. Партия эса бу тадбирдан камбағал бўлиб қолмайди, балки маънавий жиҳатдан юз баравар кўпроқ фойда олади. Бироқ делегатлар бу масала яна овозга қўйилишини хоҳламадилар.

Бир қанча мулоҳазалар қизғин муҳокама қилингандан сўнг резолюция айрим тузатишларни ҳисобга олиб қабул қилинди. Жумладан, Чернобиль аварияси оқибатларини тугатиш ишлари бажарилмай қолиши учун раҳбар коммунистларнинг партиявий жавобгарлигини кучайтириш тўғрисидаги тузатиш ҳисобга олинди.

«Демократик миллий сиёсат — халқлар ўртасида ихтиёрий иттифоққа, тинчлик ва аҳилликка олиб борадиган йўл» резолюцияси лойиҳасини тайёрлаш комиссиясининг иш натижалари билан делегатларни **Р. Н. Нишонов** таништирди. У академик В. А. Пальма тақдим этган муқобил лойиҳани комиссия кўриб чиққанлигини ва унинг муҳим қоидаларини умумий лойиҳага киритганлигини айтди.

Нотиқ узил-кесил таҳрир қилиш чоғида комиссия ҳозирнинг ўзидаёқ съезд партиянинг миллий сиёсатига доир бўлими бўлган дастурий баёнотни қабул қилганига асосланганлигини маълум қилди. Табиийки, резолюциянинг бир қанча қоидалари ана шу ҳужжатга ҳамда СССР Олий Совети миллий-давлат тузилиши масалалари юзасидан сўнгги вақтда қабул қилган қонунларга мос келади. Аммо бир қанча бошқа қоидалар ҳам борки, улар Иттифоқимизни демократиялашнинг бундан буёнги йўлларини ва ихтиёрий бирлашувини янгича талқин қилади. Шу билан бир вақтда комиссия қандайдир регионларда миллатлараро ёки этник низоларнинг янги ҳуружини келтириб чиқариши мумкин бўлган таърифлардан фойдаланмасликка ҳаракат қилган.

Лойиҳани муҳокама қилиш чоғида **Э. Ф. Генг** баёнот билан чиқди, у «КПССнинг миллий сиёсати» секциясининг иши давомида СССР территориясида совет немисларининг мавжудлиги билан боғлиқ масала муҳокама учун қабул қилинмаганлигини таъкидлади. У немисларнинг Совет Иттифоқидан кетиб қолиши кучайиб бораётганлиги муносабати билан ташвиш билдирди ва ўзаро мақбул территорияда мухторият тузиш зарурлигини айтди.

Бу баёнотни делегатлар маълумот учун қабул қилдилар.

Овоз бериш натижасида делегатлар резолюцияни тузатишлар билан биргаликда қабул қилдилар.

А. Н. Яковлев баёноти юзасидан тузилган комиссиянинг иш якунлари тўғрисида шу комиссия раиси **В. В. Григорьев** ахборот берди. У А. Н. Яковлевнинг «Демократик» ва «Марксча» платформа вакиллари, «Ёш коммунистлар» гуруҳининг аъзолари, бошланғич партия ташкилотларининг съезд иши даврида мувақкат «Демократик бирлик» блокига бирлашган айрим котиблари билан учрашуви тўғрисида делегатлар орасида имзосиз маълумот тарқатилганлиги муносабати билан қилинган баёнотни текшириш учун съезд комиссия тузганлигини эслатди. Ўша учрашувда бошқа делегатлар ҳам қатнашган.

Комиссиянинг иши, деб таъкидлади унинг раҳбари, очиқ тусда бўлди. Ҳақиқатни аниқлашга ёки унга яқинлашишга ёрдам беришни хоҳлаган барча кишиларнинг гаплари эшитилди. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг котиби А. Н. Яковлевнинг учрашувида расмий стенограмма олиб борилмаганлиги ишни қийинлаштирди, комиссиянинг фикрича, стенограмма олиб бормаслик бундай учрашувлар учун ғайритабиий ҳолдир. Шунинг учун ҳам комиссия магнитофон ёзувларидан фойдаланишга мажбур бўлди, бундай ёзувларни комиссиянинг илтимосига мувофиқ «Интерфакс» телефакс ахборот агентлиги тақдим этди.

Бундан ташқари текширувчилар қўлида учрашувда қатнашган бир қанча комиссия аъзоларининг магнит ёзувлари ва уларнинг кўчирмаси бор. Ана шу материалларни таҳлил этиш съезд делегатларининг бир қисми орасида ғайриқонуний тусда тарқатилган маълумотдаги бир қанча саволлар ва жавоблар ўртоқ Яковлевнинг ҳақиқатда айтган гапларига мос келмайди ҳамда моҳияти ўзгартирилиб, бузиб кўрсатилган, деган хулосага келди. Комиссия «маълумотнома» деб аталган нарсаларнинг яширин муаллифлари ва ташкилотчиларини съезднинг нормал ишини бузишга ва делегатлар орасига нифоқ солишга уринганликлари учун қатъиян қоралайди.

Бу учрашув оммавий ахборот воситаларида бир хил ёритилмаганлигини, съезд делегатлари уни бир хил тушунмаганликларини, бунинг атрофида муайян сиёсий ғаразлар борлигини ҳисобга олиб, комиссия стенограмманинг тўла матнини «Правда» газетаси саҳифаларида эълон қилишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди.

Ахборотда тегишли маълумотлар етарли эмаслиги туфайли ўртоқ Яковлевнинг илтимосини тўла бажариш ҳамда имзосиз «маълумот» муаллифларини аниқлаш мумкин бўлмаганлиги таъкидланади.

Съезд комиссиянинг хулосалари ва таклифларини маълумот учун қабул қилди.

Баёнот учун Ленинграддаги «Авангард» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси партия комитетининг котиби **В. А. Тюлькин**га сўз берилади. У бир гуруҳ делегатлар номидан съездда бошқариладиган бозорга ўтиш билан боғлиқ муаммо етарлича чуқур муҳокама қилинмагани хусусида камчиликнинг фикрини ифодалади. Нотиқнинг фикрича, муҳокама иш тартиби қоидалари бузилиб, шошма-шошарлик билан ўтказилди. Унинг фикрича, бозорнинг муқобил концепцияларини кўриб чиқишдан бош тортиш капиталистик системага оғиб кетишни билдиради. Партия, деди делегат, шу қадар оғир ижтимоий оқибатлар эвазига қайта қуришни олиб боролмайди.

Нутқда камчилик делегатларнинг фикрини қайд этиш таклиф этилди, съезд делегатларини эса нотиқ бу резолюцияга қўшилишга чақирди.

Съезд мазкур масала юзасидан камчиликни ташкил этувчи делегатларнинг алоҳида фикрини маълумот учун қабул қилди.

Съезд арафасида икки афсона пайдо бўлди, деди делегат **В. И. Полохало.** Биринчи афсонага қараганда «Демократик платформа»нинг бир қисми КПССдан чиқишини эълон қилди, аслида эса бу партиядан уюшган ҳолда ажралиб чиқиш учун уринишдир. Иккинчисига қараганда, «Демократик платформа»нинг бошқа тарафдорлари гўё съезднинг қандай ўтаётганлиги ва унинг қарорларидан тўла қаноат ҳосил қилиб, партиядан чиқмасликка қарор қилишган.

Шу муносабат билан Киев давлат университети партия комитетининг котиби «Демократик платформа»нинг 61 вакили номидан КПСС аъзоларига мурожаатномани ўқиб эшиттирди. Демократик кучлар, деб таъкидланади унда, съездда бироз сўлга бурилишга эришдилар. Бироқ эришилган ижобий силжиш мутлақо етарли эмас. Амалий ҳаракатлар ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлади. Ҳужжат муаллифлари КПССни ажратиш учун кураш йўлини танлаган делегатларнинг позициясини тушуниб, партияни янада демократиялаш учун курашнинг имкониятлари ҳали тамом бўлгани йўқ, деб ҳисоблайдилар. Улар демократик кайфиятдаги коммунистларни съездда эришилган натижаларни мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга, гражданлик тинчлиги ва аҳиллиги манфаатлари йўлида кенг коалиция тузишга чақирадилар. Муаллифларнинг фикрича, демократиянинг тўла ғалабаси боши берк кўчадан олиб чиқадиган йўлдир.

Кечқурунги мажлисда раислик қилувчи **А. И. Лукьянов** съезд секретариатининг раҳбари **А. Н. Ильин**га сўз берди. А. Н. Ильин секретариат фаолиятининг баъзи натижалари ҳақида маълумот берди, партия анжумани номига юборилган хатлар ва мурожаатномалар билан бундан буён ишлаш тўғрисидаги таклифларни делегатлар муҳокамасига ҳавола қилди.

Секретариатнинг фикрича, кун тартибидаги ҳамма масалалар манфаатдорлик билан фаол муҳокама қилинмоқда. Секретариатга иш тартиби масалалари ва съездни олиб бориш тартиби юзасидан 1800 тадан кўпроқ мулоҳаза ва таклиф тушди, кўриб чиқилаётган ҳужжатлар хусусида 3 мингтадан кўпроқ таклиф айтилди. Уларнинг ҳаммаси тегишли комиссияларга юборилди.

Делегатларнинг кўпчилиги, секретариатнинг фикрича, янгиланаётган партиянинг стратегияси ва тактикасини шакллантиришга ижобий ҳисса қўшиш учун зўр ният билан келган. Съезднинг салкам 2 минг қатнашчиси музокарада қатнашиш учун сўз берилишини сўраб илтимос қилди. Шу пайтгача ҳаммаси бўлиб, ялпи мажлисларда ва секцияларда, шу жумладан микрофонлар орқали 900 га яқин киши сўзга чиқди.

Биз айтилаётган таклифларнинг ҳаммасини ҳам қондиришга улгура олмадик, деди сўзини давом эттириб нотиқ. Сўз бериш билан боғлиқ бўлган бир-бирига зид вазиятларни келиштиришнинг ҳамиша ҳам илојини топа олмадик. Шунга қарамай, сўзга чиқувчилар орасида барча жумҳуриятларнинг, мамлакат кўпгина минтақаларининг вакиллари, асосий касбларнинг эгалари бор.

(Давоми тўртинчи бетда).

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди

ОЛДИНДА АНИҚ ИШЛАР КУТМОҚДА

(Давоми. Боши биринчи ва учинчи бетларда).

Съезд қатнашчиларидан секретариатга 1200 та сўров тушди, КПСС Марказий Комитетининг, министрликлар ва идораларнинг, жамоат ташкилотларининг раҳбарлари билан делегатларнинг 59 та учрашуви уюштирилди. 4500 га яқин делегат секретариатдан ўзлари учун зарур маълумот ва маслаҳатларни олди. 42 та расмий ва ташаббусли ҳужжатларни кўпайтириб, съезд қатнашчиларига тарқатиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Секретариат раҳбарининг маълум қилишича, съезд номига партия ташкилотларидан, айрим коммунистлар ва партиясизлардан 22 мингтадан кўпроқ хат ва телеграмма тушди, шу хат ва телеграммаларнинг 7300 тадан кўпроғи анжуман ишлаб турган кунларда олинди. Бу хат ва телеграммалар совет кишиларининг съезд ишига зўр қизиқиш билан қараганликларидан, туб ўзгаришларга, партияни янгилашга бўлган ишончларини съезд билан боғлаётганларидан далолат беради. Съездни тайёрлашда, унинг ҳужжатларини ишлаб чиқишда кўпгина таклифлардан фойдаланилди.

Кўпгина хатларда ижтимоий-маиший мазмундаги масалалар кўтарилган, шахсий тусдаги турли илтимослар ва шикоятлар айтилган. Хат ва телеграммаларнинг анчагина қисми партия, давлат ва хўжалик идораларининг вазифаларини бир-биридан фарқлаш қоидасига биноан тегишли муассаса ва ташкилотларга юборилди. Хат ва аризаларнинг бир қисми кўриб чиқилмоқда.

Хатлар ҳамон келиб турганлиги сабабли секретариат келгусида улар билан ишлашни тугаллашни ҳамда илтимослар ва мулоҳазалар юзасидан, фуқароларнинг асосли эътирозлари ва шикоятларини келтириб чиқараётган камчилик ва сабабларни тугатиш юзасидан чора-тадбирлар кўришни КПСС Марказий Комитети билан КПСС Марказий назорат комиссиясига топширишни ва бу ишнинг натижалари ҳақида партия матбуотида хабар қилишни съезд муҳокамасига киритди.

Съезд «КПСС XXVIII съезди номига меҳнаткашларнинг хатлари тўғрисида» қарор қабул қилди.

Мандат комиссиясининг раиси **Ю. А. Манаенков** съезднинг топширувига биноан комиссия делегат Б. Н. Ельциннинг ваколатлари тўғрисидаги масалани кўриб чиққанини маълум қилди. Комиссия шундай қарор қилди: унинг партиядан чиқиш тўғрисидаги аризаси муносабати билан КПСС XXVIII съезди делегати сифатидаги ваколатлари ўз кучини йўқотди, деб ҳисоблансин.

Съезд бу маълумотномани эътибор учун қабул қилди, сўнгра бироз вақт ўтгач, уни тасдиқлади.

Шундан кейин сўзга чиққан делегатлар КПССдан якка-якка эмас, балки бунинг учун махсус вужудга келтирилган структура орқали чиқишга даъват этган «Демократик платформа» вакилларига ҳам баҳо бериш зарурлигини таъкидладилар. Мандат комиссиясининг раиси В. Н. Шостаковскийнинг баёноти хусусида ҳозир бўлганларга ахборот берди. Бу баёнотда кўтарилган масалаларни бошланғич партия ташкилотлари ва партия комитетларининг муҳокамасига топшириш керак, чунки бу масалалар мандат комиссиясининг ҳуқуқ доирасига кирмайди, деди у.

Микрофонлардан В. Н. Шостаковскийдан Москва олий партия мактабининг ректори лавозимида фойдаланиш мақсадга мувофиқлиги ёки мувофиқ эмаслиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш ҳақида таклиф тушди. Раислик қилувчи КПСС Марказий Комитетининг Секретариати бу ҳақда қарор қабул қилганини айтди.

Эстония Компартияси Таллинн шаҳар комитетининг биринчи котиби **Я. Э. Сообик** қисқача баёнот берди. Болтиқбўйи республикаларидаги сиёсий вазият ҳақидаги ҳужжат КПСС съездининг делегатларига тарқатилган, деди у, менинг фикримча, бу ҳужжатда Эстониядаги сиёсий аҳволга нотўғри баҳо берилган.

Пионерларнинг «Океанрибфлот» базаси парткомининг котиби **А. Г. Мазин** КПСС Устави 40-параграфининг партия ташкилотлари бюджетини тушган аъзолик бадаллари миқдорининг 50 фоизи доирасида белгилашга тааллуқли қисми муҳокамасидан ва у қабул қилинганидан қаноатланмаганини билдирди.

М. С. Горбачев бу нутқни шарҳлаб, бундай деди: биз бошланғич партия ташкилотлари котибларининг фикрига эътибор билан қарадик, деб ўйлайман. Партиянинг биронта съездида улар бундай эътиборни сезмаган эдилар. Улар барча комиссияларда фаол ишладилар. Уларнинг иштирокисиз съезд ҳам, унинг ҳужжатлари ҳам бошқача бўлур эди. Таклифларнинг асосий кўпчилиги Дастурий баёнотда ҳам, айниқса Уставда ҳам ўз ифодасини топди. Бироқ бундан ҳар биримиз таклиф киритганимизда ҳаммаси қабул этилади, деб ўйлашимиз керак, деган маъно келиб чиқмайди. Шу сабабли қатъий талаблар билан чиқмаслик керак, съезд ишига хос бўлган аҳиллик, фаолликни хаспўшламаслик керак.

Съездда КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби бошчилигида КПССнинг янги Программасини тайёрлайдиган комиссия тузилди ва шу муносабат билан тегишли қарор қабул қилинди. Комиссияга ҳамда барча поғоналардаги партия комитетларига XXVIII съезд делегатларини шу ишга кенг жалб қилиш топширилди. Тайёрланган лойиҳани партияда муҳокама қилиш учун 1991 йилнинг биринчи ярмида матбуотда эълон қилиш, сўнгра умумпартия мунозарасидан кейин уни 1992 йилнинг биринчи ярмидан кечиктирмай, Иттифоқ партия конференциясида ёки съездда кўриб чиқиб, қабул этиш режалаштирилмоқда.

Саноқ комиссиясининг раиси **И. Н. Тутеволь** партия марказий органларини сайлаш юзасидан ўтказилган яширин овоз бериш натижаларини эълон қилди.

Биринчи рўйхат юзасидан — иттифоқдош республикаларнинг Компартияларидан — ўтказилган сайлов барча номзодлар зарур миқдордаги овозларни олганликларини кўрсатди.

Марказий министрликлар ва идоралардан Марказий Комитет аъзоларининг сайлови муқобиллик асосида ўтказилди. Овоз бериш чоғида Марказий Комитет аъзолигига номзод қилиб қўшимча равишда рўйхатга киритилганларнинг ҳаммаси овоз беришда қатнашган делегатлар овозларининг ярмидан кўпроғини олдилар. Шу тариқа съезд қийин аҳволда қолди: у ё Марказий Комитетнинг сон составини кўпайтириши ёки иккинчи рўйхатнинг миқдор составига қатъий амал қилиб, «қарши» овозларнинг энг кўп миқдорини олган номзодларни рўйхатдан чиқариб юбориши лозим бўлиб қолди.

Марказий Комитетнинг умумий сон составини 412 кишигача кўпайтириб, шу тариқа муаммони ҳал этиш тўғрисида таклиф тушди. Аммо съезд бу таклифга қарши овоз берди, лекин кейинчалик барибир соғлом ақл-идрок тантана қилди. Такрор овозга қўйиш натижасида Марказий Комитетнинг сон составини кўпайтиришга ва овоз беришда қатнашган делегатлар овозларининг ярмидан кўпроғини олган барча номзодларни шу составга киритишга қарор қилинди.

Съезд КПСС Марказий Комитетига сайлов ўтказувчи саноқ комиссиясининг протоколларини тасдиқлади.

Шундан кейин КПСС Марказий назорат комиссиясини сайлаш юзасидан яширин овоз бериш натижалари тўғрисида саноқ комиссиясининг протоколи ўқиб эшиттирилди. Делегатлар протоколни тасдиқлаб, КПСС Марказий назорат комиссиясининг сон составини 165 кишидан иборат қилиб белгилади, комиссия раиси ҳам шу ҳисобга киради.

Раислик қилувчи **А. И. Лукьянов** съезд делегатлари номидан саноқ комиссиясига яхши ишлаганлиги учун миннатдорчилик билдирди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби **М. С. Горбачев** якунловчи нутқ сўзлади.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVIII съезди ёпиқ, деб эълон қилинади.

«Интернационал» янграйди.

(ТАСС).

САДОҚАТ

КПСС XXVIII СЪЕЗДИ ДЕЛЕГАТИ, МЕХАНИЗАТОР ШАЙДУЛЛА ОМОНОВ БРИГАДАСИ ЗАРШУНОСЛАРИ ҲУЗУРИДА

Қумқўрғон районидаги «Пахтакор» совхозининг моҳир механизатори Шайдулла Омонов мамлакат коммунистларининг олий анжуманида иштирок этиш бахтига мушарраф бўлганлигини эшитиб, серфайз далалар томон йўл олдим. Қуёш гўё олов пуркайди. Ҳарорат ниҳоятда баланд бўлганидан кўз ўнгимиз жимирлашади. Бир чақирим йўл юрмай қора терга ботдик. Жазирамада ғўза парваришлаётган темир иродали заршуносларга тўзим берсин, дейман ўзимча. Баравж ниҳоллар, кун сайин кўпаяётган ҳосил тугунчалари кўзни қувонтиради.

Ўшанда агрегатини моҳирлик билан бошқариб, қатор ораларига сифатли ишлов бераётган Шайдулла Омонов эътиборимизни тортганди.

— Ўз касбининг устаси, тадбиркор ва ташаббускор коммунист билан фахрлансак арзийди, — дейди совхоз партия комитетининг котиби Иброҳим Холматов. — Кунлик нормани бир ярим ҳисса адо этмоқда. Ана шундай асл заршунослар садоқати туфайли қисқа муддат ичида қатқалоқ балосидан қутилдик. Қисталанг дамларда хўжаликлардан маҳаллий ўғит ва нури ташиб келтирилди. Бундан ташқари Шайдулла Омонов тарғибот ва ташвиқот ишларини жонлантиришда ҳам намуна бўлмоқда. «Механизаторлар олдидаги муаммолар», «Пудратнинг иқтисодий афзалликлари» мавзуидаги суҳбатлари кўпчиликда катта қизиқиш уйғотди.

Сояда ҳарорат 45 даража, далада эса... Бироқ ҳеч ким нолимайди. Саратон кезлари меҳнат азобга айланганига қарамай деҳқон ҳар бир ниҳолни қалб қўри билан ардоқлайди. Шу пайт съезд делегати Ш. Омонов трактордан тушиб, биз томон кела бошлади. Қотмадан келган, жазирамада қорайган, маъноли боқувчи йигитга меҳр ва ҳавас билан тикиламиз.

— Ёшим ўттизда, КПСС аъзолигига қабул қилишганига ҳам тўрт йил бўлди,— деди механизатор саломаликдан сўнг мақсадга кўчиб. — Асли агроном бўлмоқчи эдим. Аммо тирикчилик ташвиши бошга эрта тушди. Иккиланмай Ибод Маманазаров бошлиқ бригадада сувчи бўлиб ишлай бошладим. Яхши одамлар ёрдамида механизаторлик касбининг сирларини ўргандим. Қатор ораларига сифатли ишлов бериш, иложи борича кўпроқ пахта теришга астойдил ҳаракат қилдим. Техника шарофати, чўлқуварларнинг фидойилиги туфайли давлатга пахта топшириш плани мунтазам бажарилаяпти. Съездда қишлоқ муаммолари, пахтакор меҳнатининг машаққати, бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан юзага келадиган қийинчиликлар ҳақида дангал гапирмоқчиман.

Шайдулла куюниб гапиради. Оддий механизатор ҳаётни, ўзи билан ёнма-ён меҳнат қилаётган кишиларнинг орзу армонларини, иқтисодиёт муаммоларини яхши билиши бизни лол қолдирди. Ҳаммадан ҳам аёлларимизга қийин бўлаяпти, деган гапи ўйлантириб қўйди. Тажрибали сувчилар, ишчи ва хизматчилар билан мулоқотда бўлдик. Ойига ўрта ҳисобда 80 сўмдан маош олишаётган экан. Унумли меҳнат қилиб, кўнгилли ҳордиқ чиқариш учун шароит етарли эмас. Неча йилдан буён дала шийпони қуриш ҳақида гап бўлаяпти-ю аммо раҳбарлар у-буни баҳона қилиб, деҳқонларнинг қўйнини пуч ёнғоққа тўлғизиб келишаяпти. Ахир қачонгача пахтакорлар тўртта чўпни тикка қилиб, устига янтоқ ташлаб жазирамада жон сақлайдилар. Маданий-маиший, оммавий-сиёсий ишлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади.

...Орадан ўн кун ўтгандан кейин яна шу бригадада бўлдик. Ҳамма бир тан, бир жон бўлиб ишлаяпти. 38 гектар майдондаги ғўзалар бўлиқ, серҳосил бўлиб ўсмоқда. Бригада бошлиғининг таъкидлашича, съезд давом этаётган кунларда бригада аъзолари Шайдулла Омоновга берган ваъдаларининг устидан чиқишмоқда. Тадбирлар сифатли амалга оширилаяпти. Ҳар туп ғўзада 10—12 тадан шона, 3—4 тадан кўсак бор. Бу йил хўжалик бўйича жами давлатга 5.650 тонна оқ олтин топшириш кўзда тутилган.

— Куни кеча Шайдулла Омонов билан сим орқали гаплашдик, — деди тажрибали заршунос Ибод Маманазаров. — У ўзбекистонлик делегатлар КПССнинг ғоявий ва ташкилий бирлигини сақлаш учун астойдил курашаётганликларини таъкидлади. Шайдулла фикр алмашувларда, давлат раҳбарлари билан бўлган мулоқотларда жумҳуриятимизнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашнинг аҳамияти ҳақида алоҳида гапирибди. Бу бежиз эмас. Етилган муаммо ҳақида жуда кўп баҳслашганмиз. Фикримизча, иқтисодий мустақилликка эришиш учун давлат буюртмаларини йўқ қилиш ёки ҳеч бўлмаса ярмига қисқартириш керак. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига бўлган нарх-наво узоқ муддатларга белгиланмасдан, жумҳуриятлар ўртасидаги шартнома асосида тузилмоғи лозим. Шундай қилинган тақдирдагина қадоқ қўлли деҳқон меҳнатининг самарасидан манфаатдор бўлади. Мутахассислар тўғри таъкидлашаяпти: агар етиштирилаётган пахта толасининг 600—700 минг тоннасини мустақил сотиш имкониятига эга бўлганимизда иқтисодий аҳвол, шу жумладан, қишлоқ ҳаёти яхшиланган бўлур эди. Съезд шуни кўрсатдики, янгиланиш, демократия шарофати билан барча кишиларнинг онгида уйғониш, мустақилликка интилиш туйғуси кучайиб бормоқда.

Совхоз коммунистлари, барча ишчи-хизматчилари КПСС XXVIII съездида муҳокама этилган масалаларни қизғин ўқиб-ўрганиб бормоқдалар.

— Биз партия бошидан кечираётган чуқур тангликни бартараф этиш мумкин, деган хулосага келдик, дейди сувчи И. Кенжаев. — Зеро, тубдан янгиланган, мустаҳкам интизомга асосланган партиягина ўзи бошлаган қайта қуришни охирига етказиши мумкин. Мақсадга эришиш учун ҳар бир КПСС аъзоси, меҳнаткаш ўз иш жойида сидқидил тер тўкиши, бирлигимизга раҳна солувчи кучларга қарши мурососиз курашиши, қайта қуришнинг ҳақиқий меъморига айланиши лозим.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг мухбири.

ЯНГИ ФАБРИКА

Хўжаобод районида шойи тўқиш фабрикаси қурилиши ниҳоясига етказилмоқда. У фойдаланишга топширилиши билан кўҳна Булоқбоши қишлоғининг минглаб аҳолиси, асосан қишлоқ ёшлари ўзларига иш топадилар.

«Андижанирстрой» трести билан ёрдамчи пудратчи ташкилотларнинг бир қанча бўлинмалари жамоалари фабрикада пардозлаш ишларига киришдилар. Бинокорлар муҳим иншоотни муддатидан уч ой илгари — улуғ байрам арафасида қуриб битказишни ният қилганлар.

Янги фабрика ҳар йили қимматли тўқимачилик хом ашёсидан 182 тонна калава ишлаб чиқаради.

Фабрика ҳали қурилмоқда, айни вақтда 450 нафар ишчи ва мутахассис тайёрлаб қўйилди. Бу ишчилар ва мутахассисларнинг ҳаммаси қишлоқда яшайди, улар Марғилон ипак комбинатида, Наманган аврли газламалар комбинатида ва Шаҳрисабз шойи тўқиш фабрикасида ҳунар ўргандилар. Йил охиригача қишлоқ аҳолисидан яна камида 200 киши мутахассисликка эга бўлади.

Янги фабрика билан ёнма-ён учта саккиз хонадонга мўлжалланган уй ва 190 ўринлиқ болалар боғчаси бунёд этилмоқда.

(ЎзТАГ).

Спорт ахбороти

ЯХШИ НИЯТ ЎЙИНЛАРИ

АҚШнинг Тинч океан соҳилидаги гўзал шаҳри — Сиэтлда ўтказиладиган яхши ният ўйинларининг очилишига саноқли кунлар қолмоқда. Маълумки, ниҳоятда оммавийлашиб кетган йирик бу мусобақалар биринчи марта 1986 йилда Москвада бўлиб ўтган эди. Ўшанда спортнинг яхши ният ўйинлари программасига кирган ҳар бир турида ғолиблик учун қизғин кураш борган эди. Бу сафар ҳам шундай бўлиши кутилмоқда. Шу боис уларда қатнашадиган командалар олдиндан пухта тайёргарлик кўрмоқдалар.

Совет спортчилари бўлажак мусобақаларда барча турларда олтин медалларга даъвогарлик қилишлари турган гап. Улар сафида Бутуниттифоқ, жаҳон, Европа, олимпиада ўйинларининг ғолиблари ва совриндорлари бор. Яхши ният ўйинларида 21 тур бўйича кураш боради. Дунёнинг турли бурчакларидан бу ерга ташриф буюрган спортчилар 183 та медаллар йиғмасини олиш учун майдонга тушадилар. Устига-устак ёзги ўйин турлари яна иккитага кўпайди. Бу сафар шайбали хоккей ва фигурали учиш ҳам мусобақалар рўйхатидан ўрин олди.

Сиэтлга борадиган 640 кишилик совет делегациясидан 420 нафари спортчилардир.

Яхши ният ўйинлари байроғи 20 июлда тантанали вазиятда кўтарилиб, 5 августда якунланади.

* * *

Олий лигада пешқадам ўзгарди. 16 очко тўплаган МАСК футболчилари карвонбоши бўлиб олдилар. Киев динамочилари иккинчи ўринга чиқишди. Уларнинг москвалик клубдошлари эса учинчи ўринга тушиб кетдилар.

Ўтган йилги чемпион — Москванинг «Спартак» командаси навбатдаги ғалабадан сўнг мавқеини яхшилаб олди. Пойтахт футболчилари ўз ҳамшаҳарлари — торпедочиларни мағлубиятга учратиб, тўртинчи ўринга кўтарилдилар.

ИЛК ҒАЛАБА

Малайзияда хотин-қизлар ўртасида баскетбол бўйича жаҳон биринчилигининг саралаш мусобақаси бошланди. «В» гуруҳида ўйнаётган қизларимиз мусобақада илк ғалабани қўлга киритдилар. Улар Япония терма командаси билан учрашиб, 103:79 ҳисобида зафар қучишди.

Бошқа учрашувлар натижаси: Италия — Болгария — 67:63, Канада — Бразилия — 74:56, Чехо-Словакия — Жанубий Корея — 67:60, Куба—Хитой 88:84.

Саралаш мусобақаларида қатнашаётган командалар ўзаро бир мартадан учрашадилар. Ўз гуруҳида дастлабки икки ўринни эгаллаган коллективлар чорак финалга йўлланма олишади.

СЎНГГИ ТУР ОЛДИДАН

Манилада ўтаётган жаҳон биринчилигининг зоналараро мусобақаси яна бир турдан сўнг якунланади. Унда дастлабки 11 ўринни олган шахматчилар даъвогарлар баҳсида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритадилар. Ҳозир улардан бири маълум бўлди. Львовлик гроссмейстер Василий Иванчук қолган бир учрашув қандай натижа билан тугашидан қатъий назар бўлажак мусобақаларга йўлланма олди.

Қолган омадли ўн нафар шахматчи сўнгги тур учрашувларидан сўнг аниқланади.

АНЪАНАЛАР—МУЛКИМИЗ

Ўзбек халқи яхши одатлари, маросимлари, анъаналари билан азалдан машҳур. Бунга қатъий риоя этиб, одамлар она табиатни асл ҳолида сақлашга, унинг бебаҳо бойликлари — сув, дарахт ва қушларни авайлаб асрашга ҳаракат қиладилар. Шу боисданми, болаликдан дарёлар, сойлар, ариқларни севамиз. Уларга муносабатимиз бошқача. Ўшанда ҳавзалар бўйида ўйнашни тақиқлашар, чанг ёки ғубор сувни ифлослантиради, уни қуйида яшайдиган одамлар ичади, дейишарди.

Халқимиз қалдирғочлар, лайлаклар, мусичаларга, табиат ёдгорликлари — шалола ва чашмаларга, озиқовқат маҳсулотлари— нон, сув, донга ҳам чуқур ҳурмат билан қарайди. Бир вақтлар шаҳар ва қишлоқларда ариқлар ҳовлилардан ўтар, улар суви тоза, беғубор эди. Одамлар улардан сув ичардилар, юз-қўлларини эса ариқлардан узоқда ювардилар. Ҳозир сув ҳавзаларининг кўпчилиги оқова тўкиладиган ахлатхоналарга айланди.

Ўзбекларнинг ҳовлилари ва ўзлари яшаган уйлар атрофини тоза сақлашдек азалий одатлари бўлган. Фарғона водийсида янги чақалоқ дунёга келганда ота-онаси ўн туп терак кўчатини экарди. Бола вояга етгунча ниҳоллар ҳам катта бўлиб, уй қуриш учун ярoқли ҳолатга келган...

Мен командировка сафарида кўпгина тоғ қишлоқларида бир нарсанинг гувоҳи бўлдим: ошхонада суюқ лой қуйилган челакни сақлашаркан. Ҳар сафар ўчоққа ўт ёқилганда унинг қорайиб кетган жойларини суваб, яъни оқлаб қўядилар. Ўчоқ оппоқ, топ-тоза туради...

Қадим замонларда Ўзбекистонда уйларни синчли қилиб қурардилар. Тасодифан рўй берадиган зилзила пайтида улар бузилиб кетмасди. Эндиликда турар жойлар кўпинча пишиқ ғиштдан қурилмоқда, уларда синч йўқ. Ҳолбуки, зилзила кучлироқ бўлса, бундай уйлар қулаб тушиши ҳеч гап эмас...

Қисқаси, ота-боболаримиздан қолиб, асрдан-асрга ўтиб келган кўпгина одат ва анъаналар унутилиб кетмоқда. Уларни тиклашимиз, табиатга вахшийларча муносабатда бўлишга чек қўйишимиз керак.

Р. ИБРОҲИМОВ.

ҚАЕРДА ЁЗ, ҚАЕРДА ҚИШ?

Она юртимиз серқуёш, саҳоватли. Йилнинг энг иссиқ даври — саратон келганда диёримиз табиати очил дастурхонни эслатади. Қуёшнинг қайноқ тафтидан болга тўлган ширин-шакар мевалар бирин-кетин пишади. Юртимиз саховати шунда яққол билинади. Ўрик, гилос, олма, чиллаки, шафтоли, ҳандалак, қовун-тарвуз, қўйингки, барча неъматлар дастурхонимизни безайди. Куррамизнинг бошқа минтақаларида ҳам шундайми?

Июль куррамизнинг шимолий ярим шарида йилнинг энг иссиқ чилла давридир. Бу пайт Шимолий қутб атрофида қорлар худди тарвуз гули каби ол рангга киради. Совуқ ўлкаларда эриётган қор сувлари яшил ўсимликлар билан қопланади. Таймир ярим оролидаги майсазорлар, паст бўйли ўсимликлар билан қопланади. Чеки йўқ далалардаги ажойиб бўтакўз, тилларанг айиқтовон, бинафшаранг, қирмизи гуллар киши эътиборини тортади.

Куррамизнинг тундра кенгликларида асосан кандаур тилоғочи ўсади. Шуниси эътиборга лойиқки, у Ер шарининг бошқа бирор ерида бу қадар кўп эмас. Тайгадаги игна баргли ўрмонларда қўзиқорин бодраб чиқади. Бу ойда ўрдак, ғоз каби паррандалар туллайди. Натижада улар анча вақтгача уча олмай, қамишли оролларга яшириниб олишади. Зоологлар уларни айни шу даврда оммавий равишда ҳалқалайдилар. Қушларнинг хониш қилиб сайраши аста-секин тинади.

Июлда куррамиздаги мўътадил минтақанинг шимолий қисмида ёз фасли қисқа, жанубида эса узоқ, момақалдироқ бўлиб туради.

Қизил денгиз соҳилларида она табиат ажойиб тус олади. Ҳаво ниҳоятда иссиқ ва нам, кечаси шудринг тушади, кундузи ҳарорат 40-42 даражага кўтарилади. Муссон ўлкалари — Жанубий Хитой, Ҳиндихитой, Ҳиндистон, Африка шимолида, Жанубий Америка саванналарида ёмғир кўп ёғади. Дарёлар сувга тўлиб, кўл ва денгизлар тошади.

Куррамизнинг жанубий ярим шарида эса июль қишнинг айни қирчиллаган — чилла даври. Патагонияга, унга чегарадош ўлкаларга қаттиқ совуқ тушади. Борлиқ оппоқ қор билан қопланади. Қорбўронлар бўлиб туради. Аргентинада ҳам ҳаво совуқ, ёмғир тез-тез ёғади. Жанубий Америка ва Африка саванналарида, бунинг аксича, жазирама иссиқ. Африка жанубида эса қиш, яъни йилнинг энг совуқ даври. Ёмғир шимолга ёйила бошлайди. Австралияда ҳам табиат айни шундай бўлади.

Т. МАҲМУДОВ,
табиатшунос.

ҲАР ТЎҒРИДА

АЯНЧЛИ НАТИЖА

Япония пойтахтида ўтган йили ўлим билан тугаган йўл-транспорт ҳодисаларининг ўзига хос рекорди ўрнатилди. Бу кейинги 15 йил мобайнидаги энг юқори натижадир. Токио полиция бошқармаси шу ҳақда хабар берди. 1989 йилда шаҳар кўчаларида 483 киши ҳалок бўлди. Полициянинг таъкидлашича, уларнинг ҳалок бўлишига олиб келган фалокатларнинг ярмидан кўпи оқшом ва тунги вақтларда рўй берди. Нобуд бўлганларнинг кўпини 24 ёшга кирмаганлар ташкил этади.

Ҳалокатга учраганлар мотоциклчилар ўртасида кўп. Полициячиларнинг кузатишларига кўра, транспортнинг бу турини ҳайдаш автомобилларда юришга қараганда 26 марта хавфли бўлиб қолди.

ИГНАЛАР УМРИ УЗАЙДИ

Маълумки, Янги йилга келтириладиган арчаларнинг игналари ҳатто сувга қўйилганида ҳам икки-уч ҳафтадан сўнг тўкила бошлайди.

Бунинг олдини олиш мумкинми! Венгрия олимлари ишлаб чиққан «Питован» деган модда кесилган дарахт игналарини олти ой мобайнида сақлаб туриш имкониятини беради. Ундан ўсимликларни кучли шамоллар ва кутилмаганда тушадиган совуқдан муҳофаза қилишда ҳам фойдаланилмоқда.

Муҳаррир ўринбосари
Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

16 ИЮЛЬ, ДУШАНБА

● ЎзТВ I

17.30 Кўрсатувлар тартиби.
17.35 Янгиликлар.
17.40 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Касбим — фахрим».

Қувноқ ўтсин таътиллар

18.15 «Басат — Тепа Ғеза ғолиби», «Шайтоннинг қайтиши». Мультфильмлар.
18.45 «Қувноқлар даврасида».
19.10 «Олға бос!». Ҳужжатли фильм.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Қарор ва ижро». Ўзбекистон ССР Олий Советининг I сессияси қарорлари ижроси ҳақида.
20.20 «Ёз бўёқлари». Манзарали фильм.
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Мушоҳада».
21.30 Ўзбекистон Давлат телевидениеси ва радиоси эстрада-симфоник оркестрининг концерти.
22.00 «Ахборот».
22.20 Учқун Назаров. «Ойна». Ҳамза номли Ўзбек Давлат академик драма театрининг спектакли.
23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

18.05 «Китобсеварлар» (рус тилида).
18.45 «Интеграл». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»).
20.00 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Ишчилар жамоасида бир кун» (рус тилида).

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Время».
21.00 «Субҳон Саидов куйлайди». Мусиқий программа.
22.00 «Ахбор».
22.20 «Абу Али ибн Сино». Бадиий фильм.

ТЕЛЕТОМОШАБИНЛАР ДИҚҚАТИГА!
Профилактика муносабати билан душанба, 16 июль куни МТ I ва МТ II кўрсатувлари соат 18.00 дан бошлаб кўрсатилади.

● МТ I

18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
18.30 «Биз ва иқтисодиёт». «Пульс-90».
19.15 «Қазо». Уч серияли телевизион бадиий фильм. 1-серия («Ленфильм»). Премьера.
20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
21.00 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар).
21.05 Композитор А. Пахмутованинг ижодий кечаси.
23.30 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

18.00 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан).
18.30 «Нехочуха». Мультфильм.
18.45 «Мусиқий бойчечак». Украина, Удмуртия, Латвия, Молдавия, Россия болалар коллективларининг концерти.
19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Биздачи...».
19.45 «НЛО»: эълон қилинмаган ташриф». 5-кўрсатув.
20.35 «Ўрим-йиғим, хўжалик ҳисоби ҳамда Бастилия ишғол этилган кун». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. Замонавий қишлоқ муаммолари ҳақида (Саратов).
20.55 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар).
21.00 Киноабонемент. «Тақдир тақозоси билан». Бадиий фильм (Одесса киностудияси). А. Плаховнинг кириш сўзи билан бошланади.
23.00 Футбол. СССР чемпионати. «Днепр» — МАСК. 2-тайм. Днепропетровскдан олиб кўрсатилади.
23.50 «Телевизион мусиқий абонемент». А. С. Пушкин номли Давлат музейидаги концертларда.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб, — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33, 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 33-44-34. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлими — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р — 02449. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1225. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12